

Óvodai angolnyelvoktatás- módszertan

Módszertani segédlet óvodapedagógia szakos
hallgatók és gyakorló óvodapedagógusok számára

Dr. Huszti Ilona, Fábián Márta, Hladonik Gergely
Beregszász, 2021

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

HUSZTI ILONA – FÁBIÁN MÁRTA – HLADONIK GERGELY

Óvodai angolnyelvoktatás-módszertan

Módszertani segédlet óvodapedagógia szakos hallgatók és gyakorló óvodapedagógusok számára

Beregszász, 2021

УДК: 372.3:81'232(072)
H-98

Jelen kötetünkkel módszertani útmutatást szeretnénk nyújtani óvodapedagógia szakos hallgatóknak, illetve gyakorló óvodapedagógusoknak, akik már az óvodában kezdik az angol nyelv oktatását. A módszertani segédlet foglalkozik többek között olyan kérdésekkel, mint az óvodáskorú gyerekek életkori sajátosságai az idegennyelv-tanulás szempontjából, beszédképesség-fejlesztés vagy a mesealapú nyelvtanítás.

Szerzők:

dr. Huszti Ilona, Fábián Márta, Hladonik Gergely

Lektorálta:

dr. Lechner Ilona

Jóváhagyta a Filológia Tanszék Angol Nyelv és Irodalom Szakcsoportjának ülése 2020. augusztus 25-én (65. sz. jegyzőkönyv) és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai magyar Főiskola Tudományos Tanácsának 2020. augusztus 27-én kelt határozata (5. sz. jegyzőkönyv).

© A szerzők, 2021

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2021

ELŐSZÓ

Jelen kötetünket módszertani segédletnek szánjuk óvodapedagógia szakos főiskolai hallgatóknak, illetve már gyakorló óvodapedagógusoknak. Módszertani útmutatóval kívánunk szolgálni az angol nyelv óvodai tanításához. A kötetben tárgyalt témakörök teljes egészében illeszkednek „Az angol nyelv óvodai oktatásának módszertana” című tantárgy anyagához. Tíz témakör került be a segédletbe, melyek az angol nyelv tanításának olyan fontos aspektusait járják körbe, mint a szókincstanítás, a helyes kiejtés tanítása, a beszéd- és beszédértés készségek fejlesztése, valamint az óvodai számonkérés. Külön fejezetben szólunk a kisgyermekkorai nyelvtanulásról, valamint az óvodások életkori sajátosságairól. Foglalkozunk a tanítási folyamat megtervezésével, a bemelegítő gyakorlatok nyelvtanításban játszott szerepével, a különböző tanítási segédeszközökkel. Kötetünkben helyt kapott a történet- vagy meselapú nyelvoktatás bemutatása is.

A kötet egyaránt nyújt elméleti ismereteket és gyakorlati tanácsokat. Minden fejezet végén található ajánlott irodalomlista, mely alapján az olvasók további hasznos információforrásokhoz juthatnak, továbbá a fejezeteket ismétlő kérdések zárják, melyek segítségével jobban rögzíthető az elsajátított tananyag.

Beregszász, 2021. június 8.

A szerzők

TARTALOM

1. Rövid nyelvtanítás-történet	4
2. Kisgyermekkorai nyelvtanulás	10
3. Életkori sajátosságok	15
4. Szókincs és nyelvtani szerkezetek	22
5. Kiejtés és nyelvi készségek	26
6. A tanítási folyamat megtervezése; a csoport megszervezése	30
7. Bemelegítő gyakorlatok; tanítási segédeszközök	33
8. Beszédkészség-fejlesztő gyakorlatok; dalok alkalmazása	41
9. Történetalapú nyelvtanítás	43
10. Számonkérés és ellenőrzés	47

1. Rövid nyelvtanítás-történet

Alapfogalmak

- L1 / anyanyelv , L2 / második nyelv / környezeti nyelv
- FL / idegen nyelv, Célnyelv (target language)
- Produktív (beszéd, írás) és receptív (beszédértés, olvasás) készségek

Megközelítés - Módszer - Eljárás

- **Módszerek** nevezzük az utakat, módozatokat, amelyekkel a tanítás célkitűzéseit megvalósítjuk (methodos–görög=út). A modern pedagógiában a módszer a problémák megoldására irányuló tevékenységi rendszer, amely választ ad a hogyan kérdésre. A módszer a pedagógiai elvek gyakorlati megvalósítása: bizonyos elvek egyértelműen meghatároznak bizonyos módszereket (például, az intuíción alapuló tanítás elve – a szemléltetés módszerét, az alapos elsajátítás elve a gyakorlás módszerét), más esetekben egy elv megvalósítása több módszert is lehetővé tesz, illetve egyazon módszer több elv megvalósítását is szolgálja.
- Például, az aktív részvétel elvét a módszerek váltogatása szolgálja, a szemléltetés az intuíció, az aktív részvétel, a hozzáférhetőség elvének megvalósítását egyaránt szolgálja. A módszerek keretén belül a rész megoldásokat **eljárásnak** nevezzük.

A kezdetek

A modern nyelvoktatás gyökerei a régi nyelvek - elsősorban a latin - tanításának módszereire nyúlnak vissza.

A latin nyelvet a középkorban általában kolostorokban tanították, nemzetközi kommunikációs eszközként szolgált, s ez így maradt kb. a 17. századig, amikor a latin nyelv kommunikációs szerepét fokozatosan átvette a francia. A latin azonban nem tűnt el, hanem tanítása során a kommunikáció helyett nagyobb hangsúlyt fektettek az úgynevezett "receptív" készségek (pl. a szövegértés) fejlesztésére, és a nyelv tanulását "szellemi tornagyakorlatnak" tekintették. Az órákon főként a nyelvtannal foglalkoztak, fordítottak, és tanulmányozták a szövegek stílusát. Ezt a módszert nevezzük nyelvtani-fordító módszernek (Grammar-Translation Method), és a latint, illetve egyéb holt nyelveket még ma is kizárólag ezzel a módszerrel oktatják.

A modern nyelvek "karrierjük" kezdetén egyáltalán nem játszottak fontos szerepet az iskolai oktatásban, és ennek megfelelően nem képzett tanárok, hanem az adott nyelvet anyanyelvként beszélő úgynevezett "nyelvmesterek" tanították őket (Beck, 2005). A nyelvmester "előmondta" a megtanulandó szöveget, a tanulók pedig elismételték. Ez volt az úgynevezett "utánzásos" módszer. (Parliermethode)

A nyelvtani-fordító módszer (19. sz.) hátránya

Ez a görög és latin nyelvek tanítására épülő módszer, ahogyan a nevéből is kitűnik, középpontjába emelte a nyelvtan elsajátítását deduktív úton a szükségesnek ítélt szókincs bemagoltatásával. A nyelvhasználatot nem gyakorolták (ne felejtjük el az ógörög és a latin holt nyelvek), viszont a fordítás, valamint a nyelvtangyakorlatok a legfontosabb órai feladatok közé tartoztak. Kritikája a módszernek a célnyelv kevés használata, a nyelvtan tanulásának középpontba állítása, valamint a hibatűrés negligálása.

A latin az iskolai nyelvoktatásban kb. a 19. század végéig őrizte töretlen vezető szerepét, ami azt hozta magával, hogy az iskolákban egyre inkább tért nyerő modern nyelvek tanításánál is a "nyelvtani-fordító" módszert alkalmazták. Ennek a módszernek az volt a hátránya, hogy a tanulók nem tanultak meg az idegen nyelven beszélni.

A direkt módszer

Wilhelm Viëtor (1850-1918) nevéhez fűződik a módszertan következő reformja, aki szembefordult a nyelvtani-fordító módszerrel, és úgy vélte, hogy a tanulók az idegen nyelvet úgynevezett "direkt" úton sajátítják el, utánzás útján. Ez a direkt módszer nagyon hasonlít a korábban említett utánzásos módszerre, nagy különbség azonban, hogy ebben az esetben nem anyanyelvű, hanem egyetemeken képzett nyelvszakos tanárok tartották az órákat.

Éppen az anyanyelv központi szerepével szakított a direkt módszer, amelyben a nyelvtanítás folyamatából kizárták az anyanyelvet. A módszer már az élő idegen nyelvek tanítását állította a középpontba. A módszer megjelenése a 19. század végére tehető, és a Nemzetközi Fonetikai Társaság felhívását követően alakult ki. Az órák ugyan célnyelven folytak, ám az anyanyelv kizárása rendkívül időigényessé és nehézkesé tette a magyarázatokat. A négy nyelvi készség szerepelt az oktatásban, a diákok is „szóhoz jutottak”, ám igazi kommunikáció a gyakorlatok mechanizmusa miatt nem alakult ki. A módszer középpontjába helyezte a fonetikát, annak tanítását.

20. század 2. fele

Fontossá vált a beszédkészség fejlesztése, és ezt úgy próbálták meg elérni, hogy a kommunikációs fordulatokat (mondatokat, kifejezéseket stb.) egyáltalán nem magyarázták, a nyelvtannal nem foglalkoztak - viszont rengeteg kommunikációs példagyakorlat volt a tankönyvekben, amelyek alapján a tanulóknak meg kellett volna tanulni beszélni. Ez volt a pattern practice módszer. A utánzásos, illetve a pattern practice módszer alapjaira épülnek az audiovizuális - audiolingvális oktatási módszerek (Klein, 2011).

A jelenkor irányadó módszere – a kommunikatív módszer

A nyelvoktatás középpontjában a négy alapkészség - hallás utáni értés, beszédkészség, olvasásértés, íráskészség - áll, amelyeket a tanítás során egyenlő mértékben kell fejleszteni. Fontos, hogy kialakuljon a nyelvtanulóknál egy új, n. kommunikatív kompetencia, melynek lényege, hogy a tanulók tisztában vannak pl. azzal, hogy adott helyen, időben és helyzetben melyik szó, kifejezés alkalmazandó. A kommunikatív, interkulturális módszer már nem csak a

nyelvtanítást tűzte ki célul, hanem azt is el szeretné érni, hogy a nyelvtanulók megismerjék az idegen kultúrát és tolerálják azt.

A kommunikatív szemléletű nyelvtanítás napjaink módszere, amelynek neve is sugallja, hogy célja olyan emberek képzése, akik jól kommunikálnak idegen nyelven. A kommunikatív kompetencia fogalma Dell Hymes-től (1971) származik, akinek meghatározásában egy adott nyelv beszélői olyan velük született univerzális képességekkel rendelkeznek, amelyek segítségével nyelvet sajátíthatnak el, és a nyelv szabályainak és elveinek ismerete mellett birtokában vannak olyan, egy adott társadalomra jellemző kommunikációs ismereteknek, amelyek segítségével a nyelvet a helyzetnek megfelelően használni képesek. Ez a kommunikatív kompetencia, ami a nyelvi szabályok, normák ismeretén túl magában foglalja azt a tudást is, amelynek birtokában a beszélő a helyzetnek megfelelően képes használni az adott kódokat.

- A kommunikatív nyelvoktatás középpontjában a tanuló, az ő szükségletei és igényei állnak, amelyek alapján dolgozzák ki a tantervet, és készítik el a tananyagot. A tanórán cél a változatosság a módszerek alkalmazásában, valamint olyan szituációk kialakítása, amelyek a tanulókat beszédhelyzetbe hozzák. Ennek érdekében az új nyelvi elemeket kontextusban tanulják meg a gyerekek. A bemutatást követően a gyakorlás fázisában lehetőség nyílik változatos munkaformákban való tanulásra (csoportmunka, partner-, vagy önálló munka). Mind a négy nyelvi készséget integráltan és megfelelően súlypontozva kezeli a kommunikatív szemléletű nyelvtanítás. Cél a beszélt nyelv bemutatása lehetőleg autentikus helyzetben. Kívánatos az órát a célnyelven vezetni, de nem kizárólagos a célnyelv használata, vannak helyzetek, amikor célszerűbb az anyanyelvet előnyben részesíteni az alábbi feladatok esetében, mint pl.
- idegen nyelvi lexikai egységek jelentésének feltárása: időt takarítunk meg, és egyértelművé tesszük a jelentést,
- szabályok tisztázása,
- az anyanyelv és a célnyelv bizonyos jelenségeinek összehasonlítása.

A cselekedtető módszer /TPR – Total Physical Response (James Asher)

A cselekedtető módszert a klasszikus nyelvtanítási módszerek közül az innovatív (pszichológizáló, humanisztikus) módszerek közé soroljuk. A módszer James Asher kaliforniai pszichológus professzor nevéhez fűződik. A TPR a beszéd és a mozgás koordinációjára épít, a nyelvet motorikus cselekvések segítségével kívánja elsajátíttatni. A módszer utasítások végrehajtásán alapszik. A pedagógus érthető verbális utasításokat ad, a tanulók pedig az utasítás tartalmának megfelelően fizikai (mozgásos) választ adnak. A tanulók az utasításokon keresztül tanulják a nyelvet, nem pedig **drilleken (begyakoroltató feladatokon)** keresztül. A „csendes időszakban” a tanulóknak nem kell megszólalniuk idegen nyelven, amíg ők maguk nem vállalkoznak erre. Addig is a verbális válaszádtól eltérő

módon válaszolnak (rámutatnak a képen arra, ami a választ jelöli, végrehajtanak utasításokat, bólogatnak, vagy nemet intenek a fejükkel, egyszerű igennel /nemmel válaszolnak idegen nyelven) (Asher, 2009)

- A teljes fizikai válasz alkalmazása a tanulóktól és a pedagógustól más szerepet kíván, mint a hagyományos tanórai keretek között. A kezdő szakaszban a tanulók legfőbb feladata a figyelmes hallgatás és a cselekvések végrehajtása egyénileg vagy közösen. A tanár bátorítja tanítványait, hogy ők maguk is vállalkozzanak a beszédre saját természetes tempójukkal, ha már elég bátorságot éreznek hozzá, vagyis akkor, amikor már elegendő nyelvi anyag „vált belsővé bennük”. A teljes fizikai válasz azonban nem egy átfogó, az egész tanulási folyamatra kiterjedő egységes rendszerként értelmezhető, inkább egyéb tanítási eljárások kiegészítőjeként, hiszen sok szót, nyelvtant meg lehet a teljes fizikai válasz auditív-motoros eszközével gyorsan és tartósan tanítani (Nagy, 2010).
- Fontos szabály az is, hogy ne legyen parancsolgatás, ide gyere, oda vidd, hanem kedves, vidám, de pontos, fegyelmezett felszólítások, mozgások kövessék egymást. A megfelelő interiorizációt követően a felszólításokat maguk a diákok is mondhatják, de minden tanulónál ki kell várni az időt, mire megszólalásuk beérik. Fontos pozitívuma a TPR-nak, hogy a nyelvtanuló már viszonylag hamar sok mindent megért, ennek jelentős motivációs értéke van. A hibajavítás és az értékelés az anyanyelv-elsajátításához hasonló, hiszen kezdetben a szülők sem javítják gyermekük megnyilatkozásait. A kezdő szakaszban a nyelvtanárnak is tartózkodnia kell a gyakori hibajavítástól, mivel az gátlásossá teszi a tanulókat (Nagy, 2010).

A cselekedtető (TPR) módszer feladatai, játéka

- A „**Simon**” Says” (Simon mondja...) játék az egyik leggyakoribb TPR tevékenység. A játékon keresztül jól lehet gyakorolni az utasításokat. Az „Állj fel!” és a „Simon mondja: Állj fel!” utasítások között az a különbség, hogy a tanulóknak csak akkor kell végrehajtaniuk, ha az utasítás előtt hallják a „Simon mondja” kifejezést. Nagyon hatékony módja a szelektív figyelem fejlesztésének.
- A „**Találd ki!**” játékkal a cselekvéseket és a sportok nevét lehet jól gyakorolni. Például sportok gyakorlásánál először bemutatjuk a sportot villámkártyán, majd a tanár megmutatja a hozzá tartozó mozgássort, és a nevét idegen nyelven, a tanulók ismétlik, majd amikor a „Találd ki!” játékra kerül a sor, a tanulók egyedül nevezik meg a cselekvéssor bemutatásának segítségével. Minden tanulónak adhatunk villámkártyát, amin egy-egy sportot ábrázoló kép van, eljátsszák, a többiek pedig kitalálják.
- **Énekeljünk!** A gyerekek szeretnek énekelni. Ha az éneklést mozdulatokkal, mimikával is kísérjük, még élvezetesebb, és könnyebb a memorizálás.
- **Járj körbe az osztályban!** Ez a feladat gyerekeknek, felnőtteknek egyaránt megfelelő.

Lépései:

- A tanár elmondja az utasítást, és be is mutatja.
- A tanár mondja az utasítást, a gyerekek eljátsszák, bemutatják.
- A tanár kipróbálja valamennyi tanulóval (különböző tárgyakat használjon).
- A tanulók bemutatják a tanár vagy társai utasítását, körbejárva a teremben.

Példák:

- Open your bag. (Nyisd ki a táskád!)
- Close your eyes. (Csukd be a szemed!)
- Touch your nose. (Érintsd meg az orrod!)
- Look at the blackboard. (Nézz a táblára!)
- Open the window. (nyisd ki az ablakot!)

„Point to the.....!” (Mutass rá a ...!)

Példák:

- Point to the door.
- Point to your friend.
- Point to the wall.

„Show me !” (Mutasd meg nekem a!)

Példák:

- Show me your pen.
- Show me your book.
- Show me your pencil case.

IRODALOM

- Asher, J. (2009). *The Total Physical Response (TPR): Review of the evidence*. Available: http://www.tpr-world.com/review_evidence.pdf

- Beck, H. (2005). *A nyelvoktatás módszereinek rövid története*. Letölthető: https://www.csaladinet.hu/hirek/szabadido/hirek_erdekessegek/2831/a_nyelvoktatás_módszereinek_rovid_tortenete
- Hymes, D. (1971). On linguistic theory, communicative competence, and the education of disadvantaged children. In M. L. Wax, S. A. Diamond, & F. Gearing (Eds.), *Anthropological perspectives on education* (pp. 51–66). New York: Basic Books.
- Klein, Á. (2011). *A nyelvszajátítástól a nyelvtanulásig. Anyanyelvszajátítás – kétnyelvűség – idegennyelv-tanulás*. Pécs: PTE. Letölthető: http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/nyelv_elsajátítás/44_az_idegennyelvoktatás_módszerei_s_trtnete.html
- Nagy, K. Zs. (2010). A cselekedtetés szerepe a kisiskoláskori angolnyelv-tanításban. *Új Pedagógiai Szemle*, 5, 57-70.

Ismétlő kérdések

1. Magyarázza meg, mit jelentenek a következő rövidítések: L1, L2, FL, TL.
2. Magyarázza meg a nyelvpedagógiai alapfogalmakat: megközelítés, módszer, eljárás!
3. Melyek a nyelvi készségek? Indokolja meg csoportosításuk fő elvét!
4. Mi volt a középkor idegen nyelve?
5. Mi a nyelvtani-fordító módszer lényege?
6. Kik voltak a nyelvmesterek és milyen szerepet játszottak a nyelvtanításban?
7. Ismertesse a direkt módszert!
8. Ismertesse a kommunikatív módszert!
9. Ismertesse a cselekedtető módszert!
10. Miért alkalmazzák a TPR-t az óvodában a leggyakrabban?

2. Kisgyermekkorai nyelvtanulás

A tradicionális szemlélet

- Sokan érvelnek amellett, hogy minél hamarabb kezd el egy gyerek nyelvet tanulni, annál jobb, sőt már a megszületése előtt érdemes idegen nyelvi ingereknek kitenni. A másik oldal viszont azt mondja, hogy nem érdemes túl korán elkezdni a nyelvtanulást, tanulja meg először a gyerek az anyanyelvét, ráér idegen nyelvvel akkor foglalkozni, amikor már iskolás, és megtanult készségszinten írni és olvasni, nem késik le semmiről. Melyik oldalon van az igazság? Nézzünk meg néhány érvet és ellenérvet ezzel kapcsolatban.
- A tradicionális szemlélet szerint az idegen nyelvek tanulását az iskolában kell elkezdni. Először úgy, hogy csak hallja a gyerek a nyelvet, dalokat, mondókákat tanul, és csak később kezd el idegen nyelven írni és olvasni.
- Manapság viszont egyre elterjedtebb az a szemlélet, amely a fentiekkel ellentétben úgy látja, hogy ha csak az iskolában kezdenek el a gyerekek nyelvet tanulni, az már túl késő, ezért már az óvodában, sőt előtte, egészen kicsi kortól igyekeznek megadni a gyermeknek az idegen nyelv elsajátításának lehetőségét. **Nyelvtanulás és nyelvelsajátítás** között azonban jelentős a különbség. Míg egy kisgyerek ösztönösen sajátítja el és használja a nyelvet, az iskolai nyelvoktatás a nyelv tanítására összpontosít, vagyis élő beszéd és kommunikáció helyett szavakat tanít, sokszor kontextus nélkül, és a nyelvet nem kommunikációs eszközként, hanem elsajátítandó tantárgyként kezeli. A kicsi gyerekek nem bebiflázzák, bemagolják a szavakat, hanem elsajátítják őket, ha egy bizonyos kommunikációs helyzetben többször is találkoznak velük, és hasonló helyzetben mindjárt alkalmazni is tudják ezeket a szavakat.

A kisgyermek agya

- A kicsi gyerekek agya a felnőttekétől egészen eltérő módon működik. A gyerekek nagyjából három és fél éves koráig a jobb agyféltekéjük dominál az agyműködésben, míg innentől kezdve a bal agyfélteke veszi át a domináns szerepet. A jobb agyfélteke kreatív és fantáziadús, jó a térlátása, felismeri a színeket, arcokat, alakokat. A bal agyfélteke racionális és logikus, kritikus és tárgyilagos. Elemzi a beérkező információkat, eltervezi és végrehajtja a problémamegoldás egyes lépéseit. A bal agyféltekében található a beszédközpont, amely feldolgozza a nyelvi jeleket, vagyis értelmezi a szavakat, és a tanult szabályok szerint mondatokat alkot.
- Mit jelent ez a nyelvtanulás szempontjából? A bal agyféltekével való tanulás erőfeszítést igényel, míg a jobb agyféltekés tanulás tudat alatt, könnyedén történik. A kisgyerekekben a jobb agyfélteke az aktív, ami azt jelenti, hogy a gyerekek úgy szívják magukba az információkat, a nyelveket is beleértve, mint a szivacs. Számukra természetes, hogy a vilá különböző ingerekből, különböző nyelvekből, beszédhangzókból, intonációkból áll. Egészen kicsi korban ezeket a hangokat, az intonációt nehézség nélkül képesek utánozni, elsajátítani. Ahány nyelvvel csak

találkoznak, azt mind képesek szivacsként magukba szívni. Nem egyetlen nyelv elsajátítására képes az agyuk, hanem párhuzamosan több nyelvére. Jól látszik ez olyan gyerekek példáján, akik több nyelvet használó környezetben, például határvidékeken nőnek fel. Családi és szociális helyzetől, iskolázottságtól függetlenül minden kisgyerek képes minden olyan nyelven kommunikálni, ami körülveszi. Három, négy, sőt akár öt nyelven is. Gördülékenyen, szép, anyanyelvi kiejtéssel, úgy, hogy nem kell elgondolkodniuk azon, hogy egy bizonyos szerkezetet hogyan és mikor is kell használni. Egyszerűen csak használják azt, amit elsajátítottak.

A kisgyermekkorai nyelvtanulást ellenzők

A kisgyerekkori nyelvtanulást ellenzők fel szokták tenni azt a kérdést, hogy nem keverik-e a gyerekek a nyelveket. A babák és a kisgyerekek agya ebben az életkorban annyira rugalmas és képlékeny, hogy képes az idegen nyelveket a maga dobozába, azokba az agyközpontokba elraktározni, ahová valók, és nem keverednek össze a nyelvek. Hároméves koruk előtt gyakorlatilag nem is tudatosul bennük, hogy milyen nyelven szólnak hozzájuk, teljesítik például az adott utasítást, szóljon az bármelyik tanult nyelven. Három- három és fél éves korban, amikor a bal agyfélteke kezd el dominálni, ez valamennyire tudatosul, ekkor kezd tudni a gyerek ilyen mondatokat mondani például, hogy „Ne angolul!”. Egészen addig annyira ösztönös természetességgel használta a nyelvet, hogy fel sem tűnt neki, hogy angolul beszél, angolul beszélnek hozzá.

A bal agyfélteke dominanciája iskolába kerüléskor

- Iskolába kerülve már egyértelműen a bal agyfélteke dominál, vagyis a gyerek úgy már nem képes elsajátítani a nyelvet, mint egy sokkal fiatalabb kisgyerek. Az agya analizál, rendszerez, szabályokat keres, és az utánzás, kiejtés is sokkal nehezebb. Ugyanakkor ebben az életkorban a nyelv már kevesebb ismétléssel, gyorsabban is tanulható, és elsajátítható az írás és az olvasás is. Az idegen nyelven való írás és olvasás általában nem szokta megzavarni az anyanyelven való írás és olvasás elsajátítását. Az általános gyakorlat azonban mégis az szokott lenni, hogy először csak szóbeli idegen nyelv tanítás történik, az írásbeliség csak egy-két évnyi nyelvtanítás után szokott következni. Az iskolai nyelvtanítás hátránya sokszor éppen az, hogy túlzottan „iskolás”: tanít, de nem használja a nyelvet, tanítja, de kommunikációra nem használja a szavakat. A szituáció nem természetes, a cél nem világos, a tanulás magáért a tanulásért történik. A gyerekek sokszor nem értik, hogy miért is van szükségük egy idegen nyelvvel való bajlódásra, nincs motivációjuk, és sokat kell dolgozniuk addig, amíg az idegen nyelvet valamennyire képesek lesznek használni.
- Míg az a gyerek, aki kicsi kora óta foglalkozik a nyelvvel, benne él, benne van a mindennapjaiban, érti és használja azt, természetesnek érzi a nyelvi közeget, addig egy nagyobb, a nyelvtanulást később kezdő gyerekeknek időbe telhet, mire eljut egy olyan szintre a nyelvben, hogy az már sikerélményt, örömet nyújtson, és ne csak teljesítendő munkát, megtanulandó tantárgyat jelentsen.

Mikor érdemes hát elkezdni egy nyelvet tanulni?

A lehető legkorábban. Ugyanakkor a nyelvvel foglalkozni sohasem késő. Jobb akár rosszul is beszélni egy nyelvet, mint sehogy, vagyis felnőttek is elkezdhetik. Még akkor is, ha olyan természetességgel soha nem fogják tudni használni azt, mint azok, akik már kiskorukban megismerkedtek vele, vagy akár „az anyatejjel együtt szívták magukba”.

Kétnyelvűség kialakítása

Sok szülő tanácstalan, hogyan is vezesse be az idegen nyelv tanítását a kicsik életébe. A legtöbb szakember úgy véli, hogy a kétnyelvűség elve a legcélravezetőbb kisgyerekek esetében. Tanulja az idegen nyelvet párhuzamosan az anyanyelvével. Nagyon egyszerű: rámutatunk a cicára, és azt mondjuk „cica” majd „cat”. Ez a „kétnyelvű” módszer folyamatosan fejleszti az anyanyelvi képességeket, ugyanakkor az új nyelv ismereteit is beépíti. A szakértők azzal indokolják ennek a módszernek a hatékonyságát, hogy fejleszti az önismeretet, az énképet és a hosszú távú memóriát is (Szalai, 2017).

Ma a szülők felismerik a kétnyelvűség jelentőségét. Szerencsére minden lehetőség adott is ehhez: szórakoztató, fejlesztő eszközöket lehet beszerezni, ami segíthet idejekorán bevezetni az idegen nyelvet. Akár az interneten is rábukkanhatunk ezekre a segédanyagokra. Keressünk olyan kétnyelvű programokat, oldalakat, amelyek megfelelne gyermekeink életkorának.

A sikeres kisgyermekkorai nyelvoktatás ismérvei 6 pontban

1. *az érzékszervek bekapcsolása a tanulási folyamatba*
2. *természetes nyelvi közeg megteremtése dalok, mondókák, versikék segítségével*
3. *a képes mesekönyv szerepe a gyermek holisztikus fejlesztésében*
4. *az interakcióban történő tanulás*
5. *a tevékenységközpontú nyelvhasználat*
6. *a nyelvtanulási stratégiák tudatosításának megalapozása*

1. **Mutassunk pozitív példát!** Mivel a gyermekek **utánzással tanulnak**, azt teszik, amit a felnőttektől látnak, ezért nagyon fontos, hogy jó példával álljunk előttük. Ez azt jelenti, hogy ha a gyermekünk látja, hogy mi magunk is szívesen használjuk az angol nyelvet - a munkán kívül is - saját magunk szórakoztatására (olvasunk angol nyelven, hallgatunk angol nyelvű slágereket, illetve nézünk angol filmeket), akkor ők is ezt a hozzáállást fogják átvenni, vagyis az angol nyelvre, mint a kommunikáció eszközére, egy jó mókára, a szülővel való közös játékokra fog tekinteni (Stark, 2012).

2. **Hallgassunk együtt angol nyelvű mondókákat, dalokat, slágereket!** A gyermekünk életkori szintjének megfelelően hallgathatunk angol énekeket illetve népszerű angol slágereket, amelyek a gyermek érdeklődési köréhez is közel állnak. A nyelv hangzása, ritmusa - ezeknek az anyanyelvi anyagoknak a segítségével - a "fülkébe mászik", így a kiejtés is rögzül és **észrevétlenül sajátíthatjuk el** az alapszókinccset, nyelvtani szerkezeteket is.

Ahogy az anyanyelv elsajátítása során is ezekből a kincsekből válogatunk gyermekünknek, válogassunk angolul is mondókákat, dalokat! Az angol slágerek esetén érdemes megkeresni azok dalszövegét, hallgatás közben figyelni, az ismeretlen szavakat megkeresni a szótárban, és próbáljuk a dalt összességében megérteni, ne fordítsuk mondatonként, koncentráljunk a tartalomra!

3. **Énekeljünk, mozogjunk angolul!** Ahogy a keleti bölcsesség is mondja, "Amit hallok, azt elfelejtem, amit látok, arra emlékszem, amit csinálok, azt tudom." Az egyik leghatékonyabb tanulási mód, amikor mozgással kötjük össze a megtanulandó anyagot. Ez az úgynevezett multiszenzoros tanulás része, amikor igyekszünk minden érzékszervet bevonni a folyamatba. Rengeteg olyan angol gyerekdal és játék van, amire lehet mozogni: tapsolni, lépegetni, mutogatni az adott cselekvéseket, ezáltal pedig könnyen rögzülnek akár a testrészek, akár a tevékenységek nevei is angolul.

4. **Olvassunk, nézzünk angol meséket, filmeket!** A helyes kiejtés elsajátításában rendkívül hasznosak az anyanyelvi dalokon kívül a mesék és a filmek is. Ha szülőként nem vagyunk biztosak abban, hogy helyesen ejtjük ki a szavakat, akkor olvasás helyett nézhetünk is angolul meséket, idősebb gyermekünkkel pedig akár filmeket is. Ha angol film mellett döntünk, akkor érdemes bekapcsolni az angol feliratot is, hogy a kiejtéssel együtt a szó képe, helyesírása is rögzüljön. Az idegen nyelvű mesékből, filmekből észrevétlenül szedheti fel az alapszókinccset és a nyelvtani szerkezeteket is a gyermekünk.

Hasznos link: www.learnenglishkids.britishcouncil.org

5. **Használjuk a nyelvet minél többet!** Beszélgessünk, játsszunk, tevékenykedjünk angolul! Az idegen nyelvet a legjobban akkor fogja tudni beszélni gyermekünk, ha a passzív módszereken kívül **aktívan is használjuk**, valódi élethelyzetekben kommunikálunk egymással angolul. Becsempészhajjuk egy-egy játékba a nyelvet, például játszhatunk memóriajátékot vagy akasztófás játékot is angolul, alkothatunk akár szóláncot is a nyelv játékos gyakorlására. Megadhatunk egy témát, amihez szavakat kell gyűjteni, ezeknek a játékoknak a többsége utazás közben, várakozás közben is kitűnően játszható, hasznos időöltésre is alkalmas (Fűrész-Mayernik, 2016).

Amennyiben gyermekünk már ügyesen bánik a ceruzával, nyomtatható lapokat is kereshetünk az interneten, amiket aztán együtt kitölthetünk. Rengeteg online játék is létezik, amivel a nyelvet interaktív úton gyakorolhatjuk.

A legfontosabb, hogy természetesen, játszva próbáljuk meg a nyelvet megszerettetni gyermekünkkel, ahogy az anyanyelvünket is átadjuk neki. Az angolos játékidő legyen mindkét fél számára örömteli és felszabadult szórakozás!

IRODALOM

- Fűrész-Mayernik, M. (2016). *5 tipp, hogy gyermekünk megszeresse az angol nyelvet. Gyakorlati tanácsok a játékos otthoni angolozáshoz.* Letölthető: https://www.babaszoba.hu/articles/kisgyerek/5_tipp_hogy_gyermekunk_megszeresse_az_angol_nyelvet?aid=20160908104057

- Stark, G. (2010). *Óvodapedagógia és játékmódszertan*. Csíkszereda: Státus Kiadó.
- Szalai, N. (2017). *Nyelvtanulás gyerekkorban: Mikor érdemes elkezdni?* Letölthető: <https://www.5percangol.hu/mindenfele/nyelvtanulas-gyerekkorban-mikor-erdemes-elkezdeni>
- <http://www.csaladivilag.hu/nyelvtanulas-kisgyermekkorban-mikor-kezdjuk/>
- <https://ovonok.hu/2018/03/a-siker-es-kisgyermekkorban-nyelvoktatasi-ismervei-6-pontban/>

Ismétlő kérdések

1. Ismertesse az idegnyelv-tanulás hagyományos szemléletét!
2. Magyarázza meg a különbséget a nyelvtanulás és a nyelvelsajátítás között!
3. Jellemezze a kisgyermek agyát (jobb és bal agyfélteke-dominancia)!
4. Melyek a kisgyermekkorban nyelvtanulást ellenzők legfőbb érvei?
5. Milyen a bal agyfélteke dominanciája a gyermek iskolába kerülésekor?
6. Magyarázza meg a kisgyermekkorban nyelvtanulás hat ismervét! (Érzékszervek bekapcsolása, természetes nyelvi közeg megteremtése, képes mesekönyv-használat, tanulás interakcióban, tevékenységközpontú nyelvhasználat, nyelvtanulási stratégiák tudatosításának megalapozása)

3. Életkori sajátosságok

Értelmi fejlődés óvodás korban

- Gyakran az értelem korának is nevezik az óvodáskort, mivel a gyerek már saját tapasztalatokkal és határozott véleménnyel rendelkezik a körülötte lévő eseményekről, történésekről, illetve a frissen kitágult világ eseményeit a gyerek nem csak megérteni, hanem megmagyarázni is akarja. Az óvodás teljes és egységes jelenségmagyarázó rendszerrel gondolkodik, nincs számára megmagyarázhatatlan, sajátos elméletképzéssel - amelynek a saját ismeretei és mindennapos tapasztalatai az alapja- ad értelmet és magyarázatot az új, ismeretlen dolgoknak (Fraiberg, 2005; Korsós, 1997).
- Az óvodásnak kialakult világképe van, amelynek legfőbb jellemzője a mágikus gondolkodás. A világa tele van csodákkal, a történéseket a gyermek vágyai irányítják. A gyermek fantáziája élénk, világa tele van meglepetésekkel, bármi megtörténhet. Ennek azonban van hátránya is, amivel a szülők például az esti lefekvéskor szembesülnek, amikor a gyerek nem mer elaludni, fél, mert krokodil bújt az ágya alá, vagy manók vannak a szekrény mögött. A gyermek értelmi fejlődése még nem tart ott, hogy racionális érvekkel csillapítsuk a szorongását (nem szerencsés ilyenkor a szülőnek magyarázatokba kezdeni arról, hogy a krokodil nem őshonos Magyarországon, vagy hogy be se fér méreteinél fogva az ágy alá), ilyenkor legfontosabb, hogy megnyugtassuk (Cole és Cole, 2003; Ranschburg, 1998).
- A hároméves gyermek gondolkodása *egocentrikus*, ő a világ közepe, az akarata irányítja a világot, vágyai és kívánságai varázslatos módon teljesülnek. Az intellektuális képességek fejlődésével a gyermek egocentrizmusa csökken, a világ közepéből a társadalomban betöltött helyére kerül, és bár önzése nem tűnik el, a vágyait hat éves korra összhangba hozza a valósággal (Fraiberg, 2005).
- A gyermeki gondolkodás jellemzője még az *artificializmus*. A természeti jelenségekre adott gyermeki magyarázatok jellemzője, hogy kialakulásuk az embereknek köszönhető, pl.: a folyók medrét emberek ássák, az eget emberek építették kőből. A világ tárgyai és jelenségei emberi módra működnek, az óvodás *animizmus*, élőlényekre jellemző érzéseket, gondolatokat, szándékokat vetít tárgyra, pl.: az asztalnak is fáj, ha nekimegyünk, a nap aludni megy, a felhő sír. A *finalizmus* sajátos óvodáskori magyarázat, gyakran megjelenik a gyerek oksági magyarázataiban az ok és okozat felcserélése, pl.: azért van sötét, mert alszunk, azért nő alma a fán, hogy megehessük. A gyermeki realizmus arra vonatkozik, hogy a gyermek számára az objektív tárgyi világ összemosódik belső szubjektív világával, azaz a saját szubjektív valóságában szereplő elemek mások számára is érzékelhetők. Az óvodás gondolkodása még egyszempontú, nem képes a *decentrálásra* (Cole és Cole, 2003; Korsós, 1997).

Érzelmi fejlődés óvodás korban

- Óvodáskorban a gyermekek még érzelemvezéreltek, nem tudják uralni érzelmeiket, indulataikat, szabadon kinyilvánítják őket. Ekkor kezdik elsajátítani saját és mások érzelmeinek értelmezését, 5-6 éves korra képesek bonyolultabb vagy ellentmondásos érzelmek megértésére. Ebben az időszakban kezdik megtanulni a saját érzelmeiket megfelelő módon kifejezni, megkülönböztetik az érzelmek átélését attól, ahogy azt kifejezésre juttatják (Vajda, 2014), például sokkal hangosabban sírnak a testvérekkel való konfliktushelyzetben, ha a szülő is jelen van, de vannak gyerekek, akik nagyra nyitott szomorú bociszemekkel és lebiggyedő szájacskával érik el, hogy a szülő mégiscsak megvegye a kiszemelt játékot.
- Az egocentrikus gondolkodás együtt jár az önszeretettel. Az óvodások énképe pozitív, önmaguk felé irányuló szeretetük érhető tetten olyan kijelentéseikben, hogy ők a legszebbek, legokosabbak, legügyesebbek, stb. a csoportban. Az óvodáskor végére az egocentrizmus csökkenésével az önszeretet jelentős része mások felé irányul, és kezd másokat is úgy szeretni, mint saját magát (Fraiberg, 2005). Az értelmi és erkölcsi fejlődés eredményeként 6 éves korban az óvodás már el tudja képzelni, hogy mit éreznek mások, vagy ő hogyan érezné magát hasonló helyzetben (Vajda, 2014).

Az óvodások társas jellemzői

- Az óvodába lépéssel a társas világ is kinyílik a gyerekek előtt. Meg kell tanulniuk bizalmat kialakítani a szülőkön kívül más felnőttekkel, vagyis az óvópedagógusokkal. Az óvópedagógusokhoz való ragaszkodásukat az érzelmeik határozzák meg, a tekintélytiszteltet még nem jelenik meg (Vajda, 2014). Az óvodában alkalmazkodniuk kell a többi gyerekhez, ott nem ők az egyedüli főszereplői a figyelemnek, a gyerekcsoportba való beilleszkedés nem mindig megy zökkenőmentesen az egocentrizmus korában.
- A szocializáció folyamatában a gyerek egyre inkább megérti a feléje megfogalmazott elvárásokat, és el tudja dönteni, hogy megfelelt-e nekik. Először csak egyszerű konkrét viselkedésekre vonatkozóan (pl.: köszönés), de később már összetettebb társas elvárásokkal (pl.: bocsánatkérés) kapcsolatban is tudja értelmezni az elvárásokat és értékelni a viselkedését.

Csoportjellemzők óvodás korban

- A gyerekek a csoportba kerülve újszerű módon viszonyulnak a kortársakhoz, mivel a kortársakkal való viselkedéshez még nincsenek kialakult viselkedéssémáik. Az *interperszonális* kapcsolatok mellett a *csoportkapcsolat* is lényeges szerepet játszik a gyermekek óvodai életében. Az óvodai nevelés kortárs csoportokban zajlik, a kezdeményezésre képes gyerekek számára vonzó inger a másik gyermek társasága, ez alól csak azok a kivételek, akik túl szorosan kötődnek az anyához, még nem tudtak annyira leválni, hogy értékeljék a kortárskapcsolatot. A másik gyerek utánzási modell és fontos önbemérési támpont az óvodás számára (Buda, 2005).

- A gyermekcsoportnak két fontos sajátossága van:
- Normaszabó: Szabályt ad a gyereknek, az óvadás elfogadja, amit a többiek tesznek, utánozza őket. Az óvodáscsoportok normái, szabályai kívülről, irányított módon kerülnek be, ebben az óvodapedagógusnak van fő szerepe, ő emeli ki viselkedésformákat, amelyeket normákká szeretne tenni. Óvodáskorban még nem jellemző a csoport ellenszegülése a pedagógus szándékának, nagycsoportban is csak feszültségoldó szabállysértések a jellemzők.
- Önbemérés: Kiscsoportosok esetében a megfelelő viselkedés még nem a közös norma hatásának köszönhető, hanem a gyermek a többiek viselkedésén méri le, abból következteti ki, hogy milyen viselkedést várnak el tőle. Később a társak már viszonyítási pontok a társas összehasonlításban.

Óvodáscsoportok dinamikája:

- A középső- és nagycsoportban a csoportviszonyok differenciálódnak, megjelennek a különböző szerepek és rangok, de a csoportrendszer még egyszerűbb, mint az iskoláscsoportokban. Először a vezető szerepe alakul ki, a vezető szerepű gyerekek már rá tudják kényszeríteni akarataikat a többiekre - bizonyos mértékig. Összefogással a gyerekek ellensúlyozni tudják a normáiktól eltérő vezetői törekvéseket. Minden csoportban van néhány negatív csoportfigura, illetve *marginális* tagok. A gyermekcsoportok dinamikájára az alacsony érzelmi hőfok a jellemző, egyrészt az instabil interperszonális kapcsolatok miatt, másrészt a gyerekek érzelmileg még a szülőknél vannak lekötve (Buda, 2005).

„Az óvadás gyermekeknek a tevékenység nyújt élvezetet.” Bellesné Csepregi Borbála

Fontos számukra a mindennapi mozgás. A kis mozgás után nyugodtabb tevékenységeket szervezünk, például ábrázolás kezdeményezést. A heti foglalkozás tervek elkészítésénél is év elején már ezeket figyelembe véve tervezünk. Az óvadás gyermeknek életkori sajátosságaiból adódóan a figyelme és a kedve nagyon változó. Rövid ideig tud figyelni 5-10 percig, 5-7 éves korában 20-25 percig tart az intenzív figyelme. Éppen önkéntelen figyelmére, önfelelt játékosságára és képzelete szárnyalására lehet építeni, hogy mindig valami újat kínáljunk a gyermeknek, ami érdekes és leköti figyelmét. Fokozatosan alakul ki a tudás megőrzésének képessége, de nem képes a cselekvések megfordítására. A szabályokat is úgy érti, hogy azok megváltoztathatatlanok. Az óvadás gyermek érzelmeikkel, szenvedélyekkel teli lény. Érzelmei viharosan keletkeznek és gyorsan múlnak el. Úgy hatnak a gyermekre, hogy egy-egy esemény akár hetekig is foglalkoztatja, de előfordul, hogy felnőtt korra is emléket hagy. Serkentik vagy bénítják tevékenységeit. Meg kell értenünk a gyermek érzelmi hullámzásait, nem képes érzelmeit takarni, de féken tartani sem. Nyílt és őszinte.

„A gyermekkor két tündérvilága van, a cselekvés síkján a játék, szellemi síkon a mese.”

A játék, mint az óvodáskorú gyermekek alapvető tevékenysége jelent annyi érdekességet, örömet, hogy abban szívesen részt vegyenek még akkor is, ha azt a felnőtt szervezi számukra.

A játék a valóságot tükrözi, sajátos, gyakran átalakított formában. A gyermeknek lehetővé kell tenni, hogy minden esetben szabadon játszhasson, így a játék örömforrás számára, melynek motivációja magában a tevékenység folyamatában van. Elősegíti a környező világ megismerését, másfelől játékaival hatást gyakorol környezetére, megtanul, határozott elgondolás szerint cselekedni. Fejlődő értelmi erőivel, akaratával képessé válik arra, hogy átalakítsa, megváltoztassa a valóságot. Óvodába kerülő kisgyermekre még az egymás melletti játék a jellemző, minden gyermek mást és mással játszik. Gyakran jelentkezik, hogy az a játék kell az egyiknek, ami a másiknál van. Itt kezdődik a szeretetre való nevelés a türelemmel, a jószággal, a nem irigykedéssel, a nem önzéssel. Nem többet, hanem az adott keretek között próbáljuk meg azokat a hiányokat pótolni a gyermekeknek az óvodában, amelyeket otthon objektív vagy szubjektív okok miatt nem kapnak meg. Játsszunk egyre többet velük, meséljünk nagyobb átéléssel, énekeljünk, zenéljünk. Ez az érzelmi nevelés fontosságának az alapja. A velük játszás során észlelhetjük, hogy egy-egy számukra érdekes, vonzó tárgy köré jönnek rövid ideig és csak szemlélődnek. A játékkal lehet a gyermeket nemes érzésekre és törekvésekre nevelni. A játékban a gyermek nemcsak az élet eseményeit tükrözteti, hanem viszonyát is hozzájuk. A játék feltárja a gyermek gondolkodását a környezetről, gondolatait, érzéseit, élményeit. „A játék az óvodás gyermek elsődleges tevékenysége, a játékban alakulnak ki a gyermeknek azon képességei, amelyek lehetővé teszik, hogy fejlődésük magasabb szintjére jussanak el, hogy kialakuljon bennük a fejlettebb tevékenység előfeltételei.” (Az Óvodai Nevelés Programja, Tankönyvkiadó Budapest 1976, 77.)

A 3-6 éves gyermekek fejlesztése csakis játékos formában, a játékon keresztül valósítható meg eredményesen. Az óvodáskorban a gyermek minden tevékenységét áthatja a játék. Az óvodáskor folyamán a játékból újabb és újabb tevékenységi formák, a munka, a tanulás alakulnak ki és önállósulnak. Minden kisgyermek másképp és mást játszik, ez attól is függ, hogy milyen értelmi, fizikai képességei fejlődnek, és milyen külső környezeti hatások, élmények érik. A játék tevékenység jellegének hangsúlyozása azért lényeges, mert az ember elsősorban tevékenység közben fejlődik. A kisgyermek személyisége elsősorban a játék hatására bontakozik ki, ezért is nevezhetjük elsődleges tevékenységnek. A gyermek a tevékenység folyamán készül fel a többi tevékenységre, ezen belül újak keletkeznek, differenciálódnak. Minden tevékenység formálja személyiségét, de a gyermek fejlődésére ebben az életkorban a játék van a legnagyobb hatással. A játék minden külső céltól mentes. Nem érvényesül benne a társadalom által meghatározó kényszerítő erő, és nincs olyan társadalmi funkciója sem, mint pl. a tanuláshoz, ez azonban nem jelent cél nélküliséget. A játék célja magában a tevékenységben van.

Az építő, konstruáló játékoknál megjelenik az együttműködés. A kisgyermek játék közben minduntalan rácsodálkozik a számára új dolgokra, és nagyon örül, ha valamiféle érdekes újdonságot talál. Itt tudjuk máris az Isten által teremtett világ szépségét mutatni. Sok mindent megfigyel, utánoz, megfigyeléseit eljátssza, élményeit szinte kijátssza magából. Azt is, amit szavakban, gondolatokban nem tud megfogalmazni, játékban fejezi ki. Ez már a szerepjáték. Segít a sérelmek, félelem, az esetleges agresszív indulatok megszelídítésében. A szerepjáték játsszása idején kezdődik a szabálytudat kialakulása, a szabályjátékok játsszása. Kedvelik a drámajátékokat, melyekkel tudatosan különböző területeket fejleszthetünk: -

kapcsolatteremtési játékok, egymás megismerése, önismeret, egymásra figyelés, érzelmi kötődések kialakítása, - érzékszervi működés finomítása: megfigyelőképesség, emlékezet, fantáziafejlesztés, - testkultúra, mozgáskoordináció fejlesztés: népi gyermekjátékok, beszédképesség fejlesztés. Óvodáskor végéig azonban a játék marad a gyermek fő tevékenysége, a munka, a tanulás is megőrzi játékos jellegét. A játéktanító hatását emeli a játék derűje, vidámságán, örömein átszűrve minden hatás fokozódik, a pozitív érzelmek között épül be minden új vonás a gyermek személyiségébe.

A gyermek és a mese

- Három-négy éves korban egyre fontosabbá válik a mese, a **mesehallgatás**. Míg korábban inkább a versek, mondókák kötötték le a figyelmét, most már megérti és igényli a rövid meséket. A kép uralmát fölvaltja a szöveg iránti érdeklődés. E korszak fő meséi az **állatmesék**, melyek jól követhetőek számára, hisz cselekményük egyszerű. S mivel a bennük szereplő állatok emberszerűek, tulajdonságaik, viselkedésük emberiek, különösen közel állnak a kicsikhez. Természetesen továbbra is nagyon fontosak maradnak a versek, dalok. (Óvodáskorban alakíthatjuk ki a vers szeretetét.)
- Az ötödik életév nagy mérföldkő a gyermek életében, hiszen megjelenik a **kettős tudat**: már képes megkülönböztetni a mesét a valóságtól, képes elhatárolni a kettőt. Már nem azért hisz a mesékben, mert valóságnak tartja, hanem a vágyott igazságukban hisz. Ebben az életkorban, a kettős tudat kialakulása után válik nyitottá a **tündérmesék** iránt. (Korábban a mese borzalmaival valóságként éli meg, s ez félelmet kelthet benne.) A kettős tudat kialakulása után a mese szimbólumai öntudatlanul segítenek feldolgozni a gyerek rejtett félelmeit, konfliktusait.

Képmánia

- Rengeteg családban szinte egész nap be van kapcsolva a tévékészülék, s a gyermek óhatatlanul szem-, és fültanújává válik valamennyi műsornak.
- A tévé hatásának manapság sokkal több **káros következménye** van, mint haszna. A gyerekek nemcsak a nekik szóló műsorokat nézik, hanem mindent, ami akad.
- A legtöbb rajzfilm szövege, szókincse nehezen érthető a gyermek számára; a beszédtempó, a párbeszéd sebessége követhetetlen, a bennük elhangzó poénok, viccek nem a gyerek szellemi szintjén állnak, humoruk sokkal inkább a felnőtteket célozza meg (a gyerek vagy félreérti a hallottakat, vagy szó szerint értelmezi azokat).
- A rajzfilmek többségének problémafelvetése, témája sem foglalkoztatja igazán a gyerekeket, **tipikus felnőtt problémákról** szólnak, amivel a gyerek nem tud túl sokat kezdeni, s az összefüggéseket sem érti meg. A gyorsan pergő, követhetetlen, harci cselekményeket megjelenítő képsorok **súlyos megrázkódtatást** okoznak a kicsiknek – különösen az ötévesnél fiatalabb korosztály számára –, mert nem tudják kellőképpen függetleníteni magukat attól, amit látnak, sőt, követni sem tudják, mert a cselekmény tempója számukra felfoghatatlanul gyors.

- Az **egyirányú kommunikációban** (hisz csak ez jöhet létre tévé és gyerek között), nincs semmiféle közvetlen kapcsolat. Éppen ezért a hatásnak sokkal intenzívebbnek kell lennie (hang-, fény-, színhatások, mozgás, képi feldolgozás, kontraszt, gyors téma- és képváltások).
- A gyerekeknél a befogadás, megértés az értelmi fejlettségüktől, a hatás pedig érzelmi érettségüktől függ. Nyilvánvaló, hogy a gyermekek nem állnak felnőtt fejlettségi szinten, nem érthetik, nem nekik valók a felnőtteknek szánt műsorok. Márpedig rengeteg gyerek néz otthon felnőtteknek szóló filmet, főleg akciót, melyben nagymértékű az **agresszió**. Az erőszakos filmek nézői érzelmileg érzéketlenné válnak a valós élet agresszióival szemben. S ez különösen igaz a gyerekekre. Az agresszió **szorongást** okozhat, vagy agressziót szülhet. Mindez **magatartási problémákhoz**, viselkedési zavarokhoz, neurotikus tünetekhez, sőt, olykor még tragédiához is vezethet. A filmekben látott erőszak megjelenik a gyerekek játékaiban is, akik amúgy is gyakran megjelenítik filmélményeiket a játékokban, könnyen azonosulnak a szereplőkkel. Utánozzák hangjukat, mozdulataikat, viselkedésüket, s értékrendjüket is átveszik. A televízió azonban önmagában is ártalmas lehet: megakadályozhatja a családtagok közti kommunikációt, vesztesen csökkenti a gyerekek kreativitását; uniformizál, sokszor a család számára idegen életszemléletet közvetít. S bár a tévé hatására a gyerekek passzív szókincse gazdagodhat, beszédkészségük azonban fejletlen marad.
- Nincs, aki megmagyarázza az érthetetlen dolgokat tévézés közben. A gyerek lassan leszokik a kérdezésről. Hamarosan egyáltalán nem zavarja, hogy semmit sem ért. Megreked egy infantilis befogadási szinten. Megszokja, hogy teljesen emésztetlenül falja, tömi magába a sok lármás, vibráló impressziót.
- A gyerekek nemegyszer éjszakába nyúlóan is nézik a képernyőt. Emiatt kevesebbet alszanak, reggel fáradtan érkeznek óvodába, iskolába. Túl sok időt töltenek a tévé előtt görnyedve. Kevesebbet mozognak a szabadban, s a játékra szánt idő is jelentősen csökken.

IRODALOM

- *Az óvodai nevelés programja.* (1976). Budapest: Tankönyvkiadó.
- Buda, B. (2005). *Csoportjelenségek a gyermek- és ifjúkorban; nevelési felhasználásuk.* Letölthető: www.mek.oszk.hu/04600/04669/html/balogh.../balogh_pedpszich0015.html
- Cole, M., & Cole, S. R. (2003). *Fejlődéslélektan.* Budapest: Osiris Kiadó.
- Fraiberg, S. H. (2005). *Varázsos évek.* Budapest: Park Könyvkiadó.
- Korsós, G. (1997). A csodák kora. In L. Bernáth, & K. Solymosi (Szerk.), *Fejlődéslélektan olvasókönyv.* Budapest: Tertia Kiadó.

- Ranschburg, J. (1998). *Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Vajda, Zs. (2014). *A gyermek pszichológiai fejlődése*. Budapest: Saxum Kiadó.

Terminológiai magyarázat

Artificializmus - (lat. "mesterség"-ből): annak a kezdetleges gondolkodásnak magyarázóelvé, amely minden eseményt és minden létező dolgot emberi beavatkozás eredményének tulajdonít.

Finalizmus - A cél oknak való tekintése. Például: „Miért süt a nap? – Azért, hogy ne fázzunk.”

Decentrálás – többszemponú gondolkodás

Infantilis - gyerekes, testalkatilag éretlen, nemileg vagy értelmileg fejlődésében visszamaradt

Marginális - valaminek a szélén lévő; nem középponti; mellékes

Ismétlő kérdések

1. Hogyan tanulnak a gyerekek?
 - a) Piaget (1970) szerint
 - b) Vygotsky (1962) szerint
 - c) Bruner (1983) szerint
2. Milyen tanulási folyamatok jellemzőek az óvodásokra?
3. Magyarázza meg a kognitív fejlődés stádiumait Piaget szerint!
4. Soroljon fel hasznos tanítási megközelítéseket az óvodai angoloktatás során!
5. Milyen a gyerekek értelmi fejlődése óvodás korban?
6. Milyen a gyerekek érzelmi fejlődése óvodás korban?
7. Melyek az óvodások társas jellemzői?
8. Milyenek az óvodai csoportok jellemzői?
9. Bizonyítsa a tevékenység és a mindennapi mozgás jelentőségét!
10. Magyarázza meg a játék és a mese fontosságát az óvodában!
11. Melyek a tévé káros hatásai a gyermek értelmére?

4. Szókincs és nyelvtani szerkezetek

Ismerkedés a nyelvvel kisgyermekkorban

Napjainkban a „kompetencia alapú nevelés” határozza meg az óvodapedagógia módszertani kultúráját. A nyelvelsajátításban a kompetencia megvalósulhat mind az óvodapedagógus, mind a gyermek részéről. Előbbi feltételezi, hogy a pedagógus rendelkezik azokkal az ismeretekkel, képességekkel, amelyekkel eredményesen tudja elvégezni feladatait magyar és idegen nyelven is, magatartása a gyermek iránt toleráns, figyelembe veszi a gyermek életkori sajátosságait, egyéni képességeit.

A gyermek részéről a kompetencia abban nyilvánul meg, hogy eldöntheti, bekapcsolódik-e az idegen nyelvű tevékenységbe, más elfoglaltságot választ, illetve játszik tovább. A kompetenciaalapú nyelvelsajátítás a differenciálásra épít, és minden gyermeket a saját képességeinek figyelembevételével fejleszt. Mindebben nagy szerepe van az önállóságra nevelésnek, hagyjuk a gyermeket saját tempójában megfigyelni, tapasztalni, kísérletezni, alkotni, hibázni, utánozni, játszani stb. Legfontosabb alapelve a cselekvésből kiinduló gondolkodásra nevelés, felfedező tanítás-tanulás, megértésen és cselekvésen alapuló fejlesztés. Azok a gyerekek, akik ilyen módszertani alapokon nyugvó nevelést kaphatnak, a mindennapi életben használható, életkori sajátosságaiknak megfelelő nyelvismeretre, valamint a továbbiakban is sikeres nyelvelsajátítási képességekre tehetnek szert (Kolozsár, 2010).

Az idegen nyelvi nevelés által a gyermekek gondolkodása rugalmasabbá válik (Kovács, 2009), kifejezőkészségük gyorsabban fejlődik, kialakul egészséges alkalmazkodóképességük, empatikusabbak lesznek. A motiváció megteremtéséhez és fenntartásához biztonságos, meleg, elfogadó légkört kell teremtenünk.

Óvodáskorban a legfőbb cél az idegen nyelv iránti pozitív attitűd kialakítása, a helyes artikulációs bázis megalapozása, a kommunikációs készségek, mindenekelőtt a hallás utáni értés és a beszéd-készség fejlesztése.

Az óvodáskorú gyermekek rendkívül fogékonyak, könnyen, spontán módon sajátítanak el mindent. Kíváncsiságuk, játékoságuk, utánzási kedvük az idegen nyelv megismerését is segíti. A korai idegen nyelvi fejlesztés legfontosabb jellemzője, hogy mindig tevékenység közben történik. Mivel a kisgyermek fő tevékenysége a játék, ezért a nyelvi foglalkozások mindig játékba ágyazottan jelennek meg.

A gyermek a játékon keresztül tapasztalja meg a körülötte lévő világ sokszínűségét, így szerzi meg ismereteit, „tanul”, sikerélményhez jut. A játék a gyermek számára a legfőbb élményforrás, a tanulás, a készségek és képességek fejlesztésének leghatékonyabb módja, ebből következően a korai nyelvelsajátítás leghatékonyabb eszköze is a játék kell, hogy legyen.

A mondókák, dalok, ritmikus játékok aktivitást váltanak ki a gyermekekben, alkalmat adnak arra, hogy idegen nyelven szólaljanak meg. Fontos követelmény, hogy ezek a kis mondókák, dalok minél egyszerűbbek legyenek, és a mindennapi élet szókincsét tartalmazzák. Mivel a

gyermek hangképző szervei még nagyon hajlékonyak, az idegen nyelv hangjainak és hangkapcsolatainak utánzása nem okoz számukra nehézséget (Navracsics, 2000).

A manipulációs tevékenységgel összekapcsolt játékok szintén felhasználhatók az idegen nyelvi fejlesztés céljaira. A gyerekek szeretnek rajzolni, festeni, vágni, ragasztani. Ábrázolás során is lehetőség nyílik az új szavak, kifejezések gyakorlására, a legfontosabb, hogy biztonságos, meleg, elfogadó légkört teremtsünk.

Örömteli és felelősségteljes munkára vállalkozik az, aki az óvodában kisgyermekkel foglalkozik. Nagyon kell ismernie a gyermekek belső világát ahhoz, hogy sikeres és eredményes munkát végezzen. Tudnia kell, hogy a gyermekeket nem megvédeni kell az élet nehézségeitől, hanem alkalmassá tenni őket a leküzdésükre.

A gyermek napi 7–9 órányi játékszükségletét figyelembe kell vennünk. Szem előtt kell tartanunk, hogy ő a játékon keresztül képes megtapasztalni a világ sokszínűségét, ezáltal szerez ismereteket, ezáltal jut örömhöz, sikerélményekhez. Fogékony a nyelv zeneiségére, ritmusára, rugalmas hangképző szerveinek köszönhetően szinte játszik az angol nyelvre jellemző hangrendszerrel. Jó, ha hagyjuk, hogy ízlelgesse, kóstolgassa a számára idegen nyelvet.

Csakis az életkori sajátosságok szigorú figyelembevételével, megfelelő játékos módszerrel lehet elkezdeni az idegen nyelv bevezetését. A kisgyermek így nem nyelvet tanul, hanem valójában felszedi, elsajátítja a nyelv szókészletét, szabályait. Ez gyakorlatilag hasonló módon történik, mint az anyanyelv elsajátítása. Fő jellemzője, hogy spontán motivációk, érdeklődés, kommunikációs igény hajtja.

A gyermekeknek ebben a korban nem okoz szorongást az idegen nyelven történő megszólalás, a válaszadás. A sok ismétlés, gyakorlás során egyre jobbra válik a kiejtésük, bővül a szókincsük. Élvezik a sikert, azt, hogy egy másik nyelven képesek megszólalni, szelíden „barátkoznak” az angol nyelvvel.

Játék

Mivel a kisgyermekkor legelemibb szükséglete, legfontosabb tevékenysége a játék, a nevelésnek is ez a leghatékonyabb eszköze (Mérei & V. Binét, 2006). Minél inkább játszik, annál inkább fejlődik a gyermek. A spontán, szabad játék biztosítja a gyermek kiegyensúlyozott fejlődését, nyitottságát az új befogadására, így az idegen nyelv megismerésében és elsajátításában is döntő szerepe van. A mi feladatunk a játékfeltételek megteremtése, ösztönzés, elismerés, a játék folyamatos figyelemmel kísérése, s ha szükséges, irányított játékhelyzetek teremtése, amelyek lehetnek: – funkciós játékok – szerepjátékok, bábjátékok, dramatikus játékok – körjátékok, mozgásos játékok – szabályhoz kötött játékok.

Az angol nyelv játékban való alkalmazása általában spontán módon történik, de becsempészhető irányított játék formájában is pl. a szerepjátékokba, a szituációs játékokba, a párbeszédbe: üdvözlési formák, udvariassági kifejezések formájában (kérés formulák, megköszönés, kívánság kifejezése egyszerű angol mondatokkal). Ezek mind utánzásokon alapuló nyelvelsajátítási lehetőségek. A szabályokhoz kötött játékokban (memória-, kártya- és

társasjátékok) a szókincsfejlesztés és a kiejtéstanulás valósul meg eredményesen. A gyerekekkel közösen elkészített játékokkal a beszédkésztség fejlesztését is célul tűzzük ki.

Ezekkel az irányított játékokkal az elsajátítandót gyakoroltatjuk változatos és érdekes játékhelyzetekben, ilyeneket naponta szervezünk, a spontán választott tevékenységek mellett, a délelőtti vagy délutáni játékidőben. A közös, együttes játék és a spontán, szabad játék jellemzői azonosak: – a gyermekek szabadon döntenek el, csatlakoznak-e a játékotlethez – a játékotlet a gyermekek élmény- és tapasztalatkörébe illeszkedik – a játékfolyamatot belüli gyakorlásnak, ismétlésnek fontos szerepe van – a játék különböző fajtái örömszínezetük folytán felkeltik a gyermek érdeklődését a tevékenység iránt.

A közös, együttes játék minden fajtája hozzájárul a nyelvi nevelési célok és feladatok eredményes megvalósulásához. Például érzékszerveink megbeszélése, valamint ezek fontos funkcióinak hozzárendelése: látás, hallás, ízlelés, tapintás beazonosítása és fontosságuk ismertetése természetesen szintén ilyen kereteken belül történik (Mérei & V. Binét, 2006).

Játéklehetőségek ezek megismerésére: – hallás – Ki szólalt meg? (bekötött szemmel hangfelismerés) – tapintás – háromdimenziós tárgyfelismerés (letakart tárgyak) – ízlelés – kóstolgatás (íz felismerése bekötött szemmel) – látás – Mi változott meg? (tárgy áthelyezése) – Ki hiányzik közülünk? (társ elbújtatása).

Az angol kezdeményezéseket kizárólag az érdeklődő gyermekek számára, játékba hívással végezzük. Bárki, bármikor bekapcsolódhat, illetve „kisértelhet” a játékból. A foglalkozás alatt a hallgatók segítőtársa Pussy Cat, egy kedves bábfigura, ha mondókázunk, énekelünk, játszunk, a gyermekek tulajdonképpen Pussy Cattel játszanak.

Két klasszikus szójáték

- **1. Memóriajáték:** bármilyen témában alkalmazható. Óvodáskor alatt lehet párosítós játékot játszani a kártyákkal. Használhatunk bolti kártyákat, de készíthetünk egy-egy témához kapcsolódóan (pl. ételek, játékok, járművek) saját kártyákat is kartonlapokra, vagy akár laminálhatjuk is a kártyákat. A rajzolásban segíthetnek a gyerekek is, így az elkészítés is külön móka lesz.
- **2. In Grandma's toy chest:** a jó öreg szólánc-játék, teszteljük le, mennyire jól működik angol szavakkal a memóriánk! "In my Grandma's toy chest, I found an airplane" – kezdi az első játékos. A következő így folytatja: "In my Grandma's toy chest, I found an airplane and a teddy bear" – tehát megismétli, amit az előző játékos mondott és hozzátesz még egy, a témához illő szót, és így tovább. A témát változtathatjuk a bevezető mondat módosításával: "In my Grandma's fridge, I found..." stb.

Új szavak tanulása az óvodában https://www.youtube.com/watch?v=0fUIS_aGQ1I

Szavak ismétlése <https://www.youtube.com/watch?v=diFqsHkMksw>

Ötletek képkártyák használatához <https://www.youtube.com/watch?v=X9KebTgflJI>

Játékok képkártyákkal <https://www.youtube.com/watch?v=6mA6UAoT3M0>

Dalok és mondókák <https://www.youtube.com/watch?v=3XLLNH6WNdE>

Projekt – Gyümölcssaláta-készítés – <https://www.youtube.com/watch?v=NDcQ9pX9tDE>

Nyelvtani szerkezetek

- Az óvodában nyelvtant NEM tanítunk.
- Jelentéseket tanítunk nyelvtani modellek gyakori ismétlése által.
- Amit MOST csinálunk: I'm singing / playing / speaking. I'm not eating / drinking / running / jumping.
- Amiből SOK van: toyS, teddy-bearS, appleS
- Fontos, hogy minden jelentést szemléltessünk a gyerekeknek.

IRODALOM

- Koloszár, I. (2010). Az angol nyelv az óvodában. *Létünk, 4*, 75-84.
- Kovács, J. (2009). *A gyermek és az idegen nyelv*. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.
- Mérei, F., & V. Binét, Á. (2006). *Gyermeklélektan*. Budapest: Medicina Könyvkiadó.
- Navracsics, J. (2000). *A kétnyelvű gyermek*. Budapest: Corvina.

Ismétlő kérdések

1. Hogyan hat az idegen nyelvi (INY) nevelés a gyermekek gondolkodására és kifejező készségeikre?
2. Mi az INY nevelés legfőbb célja az óvodáskorban?
3. Miért nem okoz gondot a kicsiknek az INY hangok utánzása?
4. Mi a játék szerepe az óvodáskorban?
5. Ismertessen és elemezzen két klasszikus szójátékot!
6. Hány új szó tanítása az ideális egy foglalkozás alatt?
7. Hogyan tanulják a gyerekek könnyebben a szavakat: a) különállóan, vagy b) témakörökbe csoportosítva?
8. Írja le lépésről-lépésre, hogyan tanítja meg „rabbit” szót öt éves óvodásoknak!
9. Miért vagy miért nem tanítunk nyelvtant az óvodában?
10. Hogyan járunk el az INY nyelvtani szerkezetekkel az óvodában?

5. Kiejtés és nyelvi készségek

Kiejtés

- 26 betű (20 mássalhangzó és 6 magánhangzó)
- 44 hang (24 mássalhangzó és 20 magánhangzó hang, ebből 12 egyes hang és 8 dupla hang / diftongus)

Az angol hangok rendszere

		i:	I	ʊ	u:	ɪə	eɪ	Phonemic Chart	
Vowels		sheep eagle field	ship busy started	good put should	moon grew through	ear here career	train say plane		
		e bed dead said	ə about police the	ɜ: bird hurt work	ɔ: door walk saw	ʊə your sure tourist	ɔɪ boy point oil	əʊ coat low note	short long diphthongs
		æ apple cat mat	ʌ up money cut	ɑ: car bath safari	ɒ not what because	eə hair careful there	aɪ by high fine	aʊ now our house	voiced unvoiced
Consonants		p pen hopping jump	b ball hobby herb	t table little watched	d dog added played	tʃ chips itch picture	dʒ jam danger fudge	k key car luck	g green hug league
		f fire laugh phone	v video move of	θ thick healthy teeth	ð mother this with	s see city notice	z zebra cosy has	ʃ shop nation special	ʒ television visual leisure
		m man tummy lamb	n no funny knife	ŋ sing uncle angry	j yes onion view	l light smelly feel	r right berry wrong	w win where one	h house hungry who

The 44 phonemes of Standard British English with examples of common spellings.

adapted by AlbaEnglish.co.uk

Hogyan tanítsuk az óvodásoknak az idegen nyelvi hangokat

- https://www.youtube.com/watch?v=tdI-cO_zGQ 5:41
- **Hangfelismerő és hangképző feladatok**

FONTOS!

- A kiejtés tanítása legyen érdekes és mókás
- Ismételtessük a gyerekekkel a szavakat különböző hangnemben (magas, mély, vékony, halk, hangos stb. – a gyerekek amúgy is imádnak szerepelni)
- Legyen mindig valamilyen kísérő mozdulatsor/cselekvés, miközben a hangokat/szavakat ismétlik (pl. mutatoujjukat tegyék a szájuk elé, mikor halkán ejtik ki a szavakat) – nemcsak kiejtést gyakorolnak, hanem mellékneveket is tanulnak egyben.

Hasznos eljárások a kiejtés tanítására az óvodában

1. Dalok, versek, mondókák

Ezek remek segítségül szolgálnak, hogy megismertessük az óvodásokkal az angol hangokat. Sok mondóka ismétlő jellegű, ezért könnyen meg lehet őket jegyezni, így szükségtelen, hogy a gyerekek tudjanak írni vagy olvasni angolul.

<https://youtu.be/GoSq-yZcJ-4> Walking in the jungle

https://www.youtube.com/watch?v=5oYKonYBujg&feature=emb_rel_pause Old McDonald had a farm

2. Történetek

Amikor a gyerekek hallgatják az óvónőt, amint angolul felolvas nekik egy mesét/történetet, megismerkednek a angol hangokkal és elsajátítják az angol szavak hangzását, illetve azt, hogyan hangzanak a szavak mondatokban.

<https://www.youtube.com/watch?v=tZ2rL0eByfc>

3. Játékok

Hang nélkül mondjunk ki szavakat a gyerekeknek, nekik pedig ki kell találni, melyik szót említettük. Ez a feladat arra ösztönzi a gyerekeket, hogy még jobban összpontosítsanak / figyeljenek az általunk csendben formált hangokra. Mikor már jól elsajátították a játék menetét, a gyerekek maguk is próbálkozhatnak hang nélküli kiejtéssel, amit a többieknek ki kell találni.

Találjunk ki egy figurát, akinek a neve olyan hanggal kezdődjön, amelyet gyakoroltatni szeretnénk a gyerekekkel, pl. /dʒ/ a 'Jack' névben.

Kérjük meg a gyerekeket, hogy rajzolják le Jack-etés gondoljanak az összes olyan dologra, amelyet Jack szeret és /dʒ/ hanggal kezdődik, pl. juggling, jam, Japanese food, jumping, etc. Ezeket a dolgokat is rajzolják le Jack köré.

TASK: 'Harriet' /h/.

Válasszunk egy szót, pl. chair. Kérjük meg a gyerekeket, hogy rajzolják le a szó jelentését, a kép mellé pedig rajzoljanak olyan dolgokat, melyekben ugyanolyan hangok szerepelnek, pl. hair, hare, wear, pear.

4. Nyelvtörők

~ olyan mondat vagy kifejezés, melyet nagyon nehéz helyesen kiejteni, főleg akkor, ha gyorsan próbáljuk azt.

A nyelvtörök ismételtetése általában mókás feladat. Előnyeik:

- Megmutatják, melyek a gyerekeknek nehézséget okozó hangok.
- A nyelvtörök nyújtják és erősítik azokat az izmokat, melyeket beszéd közben használunk.
- Bizonyítottan egyértelműsítik a szavak kiejtését.
- ✓ *She sells sea shells on the sea shore*
- ✓ *A proper copper coffee pot*
- ✓ *Red lorry, yellow lorry, red lorry, yellow lorry*
- ✓ *A big black bug bit a big black bear*
- ✓ *Peter Piper picked a peck of pickled peppers, Where's the peck of pickled peppers Peter Piper picked?*

Megfontolandó kérdések

- Melyik fontosabb az óvodában: az angol hangok helyes képzése és kiejtése vagy a helyes hanglejtés kialakítása a gyerekeknél?
- Tanítsunk-e az óvodában transzkripció jeleket?
- Mi az összefüggés a kiejtéstanítás és a nyelvtörök között?
- Miért kell már kicsi korban tanítanunk a helyes hanglejtést?
- Milyen intonációs modell alkalmazunk az eldöntendő (igen/nem) kérdésekben?

Nyelvi készségek

- Az elsajátítás sorrendje: hallás, beszéd, olvasás, írás.
- Produktív készségek: beszéd, írás
- Receptív / befogadó készségek: hallás, olvasás
- Az óvodában fejlesztendő készségek: hallás, beszéd
- <https://www.youtube.com/watch?v=IRw9tSQRpQU> (4.35-ig) – a három nyelvi szabályrendszerrel, melyeket a gyerekeknek az óvodában el kell sajátítaniuk: szemantika, szintakszis, fonológia; 6.23-tól 9.07-ig (nyelvileg gazdag környezet)

KÉRDÉS: hogyan lehet mindezt az anyanyelvről átültetni az idegen nyelvre?

A „Halld és ...” típusú feladatok

- Halld és ismételd
- Halld és rajzold le
- Halld és színezd ki
- Halld és csináld

AJÁNLOTT IRODALOM

- Bárdos J. (2000). *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Fedicheva, N. V. (2011). *Teaching English as a foreign language: Educational guidance for students, would-be teachers of English*. Lugansk: SE “Taras Shevchenko LNU”.
- Harmer, J. (2012). *Essential teacher knowledge: Core concepts in English language teaching*. Harlow: Pearson.
- Holló D., Kontráné H. E., & Tímár, E. (1996). *A krétától a videóig*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Husztai I. (2010). *Nyelvtanítás: módszerek és eljárások*. (Rákóczi-füzetek 72.) Ungvár: PoliPrint. 166 old.
- Рапова *et al.* Панова, Л. С., Андрійко, І. Ф., Тезікова, С. В., Потапенко С. І., Чекаль, Г. С., Палій, О. А., Жилко, Н. М., Близнюк, О. І., Шевченко, С. І., Сидоренко, М. М., Литвиненко, С. П., Тимченко, Т. М. (2010). *Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах*. Київ: Видавничий центр «Академія». 327 с.

Ismétlő kérdések

1. Hány betű és hang van az angolban? Milyenek?
2. Hozzon fel példát a felismerő és alkotó tevékenységre kiejtéstanításkor!
3. Milyen fontos tudnivalókat kell mindig szem előtt tartani kiejtéstanításkor?
4. Melyek a leghasznosabb eljárások kiejtéstanításkor?
5. Melyik fontosabb az óvodában: az angol hangok helyes képzése és kiejtése vagy a helyes hanglejtés kialakítása a gyerekeknél?
6. Tanítsunk-e az óvodában transzkripciós jeleket?

7. Mi az összefüggés a kiejtéstanítás és a nyelvtörők között?
8. Miért kell már kicsi korban tanítanunk a helyes hanglejtést?
9. Milyen intonációs modellt alkalmazunk az eldöntendő (igen/nem) kérdésekben?
10. Melyek a nyelvi készségek?
11. Hogyan klasszifikáljuk a nyelvi készségeket? Mi a nyelvi készségek elsajátításának a sorrendje?
12. Ismertesse és elemezze a „Halld és ...” típusú feladatokat!

6. A tanítási folyamat megtervezése; a csoport megszervezése

Az óvodai tervezés

A tervezés nélkülözhetetlen összetevője a pedagógus és hallgató munkájának mert:

- · céljainak és elképzeléseinek átgondolására készíti,
- · a gondolatokat logikus rendbe „kényszeríti”,
- · koordinálja a nevelőmunka hatékonyságához szükséges objektív és szubjektív feltételeket,
- · segít – az alapos felkészültség okán – a váratlan eseményekhez való rugalmas alkalmazkodáshoz (Körmöci, 2019)

Az óvodai tervezés szintjei (Stark, 2010)

- Makroszint – ez a tervezés általános szintje, az egész évi tevékenység megtervezésére vonatkozik (éves, féléves tervek elkészítése, tanulási egységek tervezése, módszertani tevékenységek tervezése, extracurriculáris tevékenységek tervezése, szülőkkal folytatott tevékenységek tervezése).
- Középszint – a kisebb egységek megtervezését jelenti (tematikus terv, a hét témájának megtervezése).
- Mikroszint – napi tevékenység tervének kidolgozása.

Néhány tervezési alapelv

- Legkönnyebben akkor tanulunk, mikor csinálunk valamit. Fokozottan igaz ez a kisgyermekekre. Éppen ezért nagyon fontos, hogy mindig foglalkoztassuk őket: rajzoltassuk, színeztessük, énekeltsük, tornáztassuk őket, játsszunk velük. Ezeket a feladatokat minden óvodás szereti.
- Nagyon fontos életkori sajátosság az, hogy a 4-5 éves gyerekek koncentrációképességének időtartama nagyon rövid. Ezért nem célszerű 20 perces foglalkozásoknál hosszabbakat tartani. Ha azt látjuk, hogy a gyerekek fáradnak, „elkalandozik” figyelmük, váltsunk feladatot, csináljunk velük valami mást, hogy újra koncentrálnak a feladatra. Fontos, hogy ne húzzunk tovább egy feladatot, mint kb. 4-5 perc, mert átlagosan ennyi ideig képesek a gyerekek aktívan figyelni.
- A gyerekeknek szükségük van az állandó ismétlésre, különben hajlamosak elfelejteni a már megtanult szavakat. Ennek megvalósítása érdekében kezdjük minden foglalkozást ismétléssel, hogy így rögzüljön bennük a tanult anyag. Valószínűleg e miatt az életkori sajátosság miatt van az, hogy a kisgyermekkorú nyelvtanulás igen lassú folyamat.

Ukrán nyelvi óvodai tanmenet ismertetése (Bárány, Huszti, Gergely, 2010)

Az alábbiakban ismertetjük azt az óvodai ukrán nyelvtanítási tanmenetet, melyet 2010-ben alkotott meg egy helyi szakmunkacsoport a Beregszászi Városi Tanács felkérésére a beregszászi óvodák számára. A tanmenet bemutatását azért tartjuk fontosnak, mert ennek a mintája alapján könnyen összeállítható az angol nyelvi óvodai tanmenet is.

- A tanmenet összeállításánál, a témakörök kiválasztásánál a legfontosabb szempont az volt, hogy milyen ismertekkel rendelkeznek már a 4-5 éves gyerekek, vagyis mire építhetünk. A gyerekek életkori sajátosságait is figyelembe vettük, így olyan témaköröket választottunk, melyek megfelelnek a gyerekek érdeklődésének. Összesen 18 témát vettünk be a tanmenetbe, csupa olyat, ami érdekli a gyerekeket, közvetlen kapcsolatban áll az életükkel (Köszönés; Napszakok; Az én családom; A testem = Testrészek; Öltözködés, ruházat; Lábbeli; Az én házam/lakásom; Tárgyak az otthonunkban; Hely; Az én városom; Az én játékaim; Tulajdonságok; Színek; Számolás (1-10); Cselekvések; Étel; Gyümölcs; Zöldség; Állatok). A témákat a gyermekek szempontjából soroltuk fontossági sorrendbe. Ugyancsak ezt a szempontot szem előtt tartva vegyítettük a tanmenetbe a legfontosabb kommunikatív nyelvi funkciókat is (pl. köszönés).
- A témákon belül összesen 197 szót és 66 kifejezést tanítunk a gyerekeknek. A foglalkozások szókincse egymásra épül. A kifejezések között leginkább kérdéseket és válaszokat tanítunk, mindig a korábban tanult szókincsre építve. A kérdéseket úgy állítottuk össze, hogy az egyes témákkal kapcsolatban a legegyszerűbbek és legkézenfekvőbbek legyenek. Amikor például a ruházkodásról tanítunk például, elkerülhetetlen, hogy megkérdezzük a gyerekektől, ők mit viselnek a különböző évszakokban. Bár az évszakok külön témakörként ebben az első szintű tanmenetben nem szerepelnek, mégis úgy gondoljuk, a részben ide vonatkozó kérdéseket nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Azért sem tehetjük ezt, mert az öltözködés és az évszakok közötti összefüggésekről beszélve nemcsak tanítjuk, hanem neveljük is a gyerekek arra, hogy mikor mit illik és kell viselni (pl. egészségünk érdekében télen melegen kell öltöznünk).
- A Ház, Tárgyak és eszközök otthon, Hely témakör szorosan kapcsolódik egymáshoz, ezért összesen 12 foglalkozást szentelünk annak, hogy a legalapvetőbb szókincset megtanítsuk a gyerekeknek. A téma annyira bő, hogy sok új kifejezés megismertetésére a rendelkezésre álló idő nem ad módot. Éppen ezért itt csak azt a kifejezést tanítjuk, hogy Hol a szappan? A fürdőszobában. A Hol van a ...? Kérdést bármilyen szóval ki lehet egészíteni, melyet már ismernek a gyerekek és tudnak használni. A hely megnevezésének gyakorlására szánt 3+1 foglalkozás is valójában lehetőség arra, hogy az addig tanult szavakat és kifejezéseket tovább gyakorolhassák a gyerekek (pl. A csésze a konyhában van. A szoknya a hálószobában van. A nagynénim az erkélyen van.).
- A tulajdonságok tanításánál a melléknevek hímnemű alakját adtuk meg. A másik két nem végződéseit a foglalkozásokon lehet gyakoroltatni a tanítandó kérdések

segítségével, pl. Яка ця кукла? Гарна. A tulajdonságoknál ellentétpárokat tanítunk azért, hogy kezdettől rögződjenek és tudatosuljanak a gyerekekben az ellentétes értelmű szavak. Ugyanezt az elvet követtük a színek tanításánál is. 12 színt iktattunk be a tanmenetbe hímnemű alakban.

- A számokat 1-től 10-ig tanítja a tanmenet. Az első szinten ezeknek a számoknak az ismeretére van szükség, a további számokat majd a második szinten lehet tanítani.
- A cselekvések tanításánál olyanokat vettünk be a szókincslistába, melyeket a 4-5 éves gyerekek legjobban szeretnek végezni (pl. ugrálni, szaladni, játszani, énekelni, rajzolni stb.). Az igék főnévi igenévi alakját adjuk meg, a ragozott alakokat viszont a kifejezések segítségével lehet gyakoroltatni (pl. Дівчинка співає. Діти граються.). Külön igeként nem emeljük ki, de a kifejezésekben megjelenik a képességet kifejező ige (pl. Ти можеш малювати? Так, я можу. – Ні, не можу.).
- Az enivalók megnevezésénél arra figyeltünk, hogy a gyerekeknek ismert és közkedvelt dolgokat tanítsunk (pl. sült krumpli, szendvics, pizza, csokoládé, fagylalt, üdítő stb.). Külön témát képeznek a gyümölcsök és a zöldségek is. Ezeknél a témáknál is olyanokat válogattunk, melyeket a gyerekek ismerik és a mi vidékünkön is megteremnek. Ezért nem kerültek be a szókincslistába a citrusfélék (egyébként is, ezeket könnyű a gyerekeknek megnevezni, mert a legtöbb esetben egyformán hangzanak ukránul is és magyarul is (pl. kivi, банан, мандарин)). A zöldségekhez nem került be még egyszer a krumpli, mert az előző témánál (Ételek) már szerepelt a „sült krumpli”.

A foglalkozás szerkezeti egységei

- Tartalmi előzmények
- Célok (tanítási, fejlesztési, nevelési)
- Feladattípusok (a bemelegítő gyakorlat kidolgozása)
- Segédeszközök (vizuális és audio)
- A foglalkozás menete

IRODALOM

- Bárány, E., Huszti, I., & Gergely, E. (2010). *Óvodai ukrán, mint második nyelv tanúgyar anyanyelvű gyerekeknek - Українська мова як друга для дітей дошкільного віку, рідна мова яких угорська*. (Навчальна програма). Ужгород: Видавництво «Гражда».
- Körmöci, K. (2019). *A gyermek szükségleteire épített tanulás az óvodában*. Budapest: Flaccus Kiadó.
- Stark, G. (2010). *Óvodapedagógia és játékmódszertan*. Csíkszereda: Státus kiadó.

Ismétlő kérdések

1. Miért nagyon fontos a pedagógusnak előre megtervezni az oktatási folyamatot?
2. Milyen szinteken tervezünk az óvodában és melyiknek mi a jellemzője?
3. Mi a jelentősége gyermekek folyamatos foglalkoztatásának az óvodában?
4. Milyen az óvodások koncentrációkéessége és hogyan kell ezt kezelni a foglalkozások megtervezésekor?
5. Minek tudható be az, hogy a kisgyermekkorú INY tanulás lassú folyamat?
6. Melyek egy óvodai INY foglalkozásszerkezeti egységei? Magyarázza meg őket!

7. Bemelegítő gyakorlatok; tanítási segédeszközök

Warmer — magyarul, tanári nyelven: bemelegítő, ráhangoló játék vagy feladat, bármely tanóra vagy foglalkozás egyik legfontosabb pillanata. Nemcsak az a cél, hogy a megfelelő hangulatba és tudatállapotba kerüljön a gyermek, hanem az is, hogy felkeltsük az érdeklődését és megragadjuk a figyelemét.

Bemelegítő játékok

- Angyali telefon

TANTÁRGY: összes

- **IDŐ:** 10 perc
- **ESZKÖZ:** székek
- **MUNKAFORMA:** plénum

ELŐKÉSZÍTÉS: -

- **MIRE JÓ MÉG:** koncentrációs képesség fejlesztése
- A játék célja, hogy a tanulók komolyabb és nehezebb feladatok előtt átmozgassák magukat, javuljon a koncentrációs képességük, és jókedvvel folytassák a munkát. A játék mindkét agyféltekét aktiválja. Alkalmazhatjuk óra elején – kiváló jégtörő játék, óra közben lazításként, nyelvórán hallásértési feladatként.
- A tanulók körberakják székeiket, és leülnek.
- Első feladat a játék ritmusának, a telefonos kapcsolat fenntartásának begyakorlása: 1. Ütem: mindkét kézzel a térdre csap, 2. Ütem: taps, 3. Ütem: bal kéz ökölben, hüvelykujj a bal fül mellett hátramutat, 4. Ütem: jobb kéz ökölben, hüvelykujj jobb fül mellett hátramutat.
- Ha ez már jól és viszonylag gyorsan megy, hívószámokat osztunk ki az ülésrendnek megfelelően. Az első négy széken ülők egy-egy arkangyal nevét kapják (Gábrriel, Rafael, Uriel, Mihály) a többi közönséges angyal pedig növekvő sorrendben számokat. (Tudatosítsuk, hogy a hívószám a székekhez = felhőkhöz, és nem személyekhez tartozik, költözéssel módosulni fog).
- A hívást mindig Gábrriel arkangyal kezdi. A 3. ütemnél, a bal keze felemelésekor bemondja a hívó, azaz a saját nevét, majd a 4. Ütemnél, jobb keze felemelésekor pedig a hívott fél nevét vagy számát. A hívott félnek a következő két ütem (térd + taps) után reagálnia kell, be kell jelentkeznie (bal kéz = saját szám vagy név), és hívnia kell

valaki mást (jobb kéz = hívott szám vagy név). Visszahívni tilos (nehezítés esetén a szomszédot hívni is tilos).

- Ha valaki hibázik (elvéti a ritmust, elfelejt bejelentkezni, visszahív, nem létező számot vagy nevet hív...), feláll, és az utolsó székre ül – megkapva annak a székeknek a számát. Az eddigi utolsó angyal egy székkal előbbre megy, stb. – így feltöltjük a helyeket addig a szépig, ahol a hibázó eddig ült. A költöző játékosoknak új hívószámot kell megjegyeznie, és következik az új kör. Azok a szerencsések, akiknek nem kellett költözniük, megtartják addigi hívószámaikat.
- Ha már jól megy a játék, gyorsítsuk tovább az ütemet („csúcsidő”). Érdekes, ha a tanár is részt vesz a játékban, a tanulók élvezik, ha hibázunk J. A játék közben megfigyelhetjük azt is, hogyan viselik a tanulók, ha hibáznak, ill. kiknek vannak mozgáskoordinációs vagy koncentrációs problémái.

Atomok mozgásban

- **TANTÁRGY:** összes
- **IDŐ:**5 perc
- **ESZKÖZ:** zene
- **MUNKAFORMA:** plénum, pár-,csoportmunka
- **ELŐKÉSZÍTÉS:** -
- **MIRE JÓ MÉG:** csoportalakítás
- A nap indítására, bemelegítésre és a tanulók átmozgatására alkalmas játék. A tanulók gyors ritmusú, jó hangulatú (átmozgató) zenére mozognak a teremben, majd a zene leállításakor utasításokat hajtanak végre, majd újra táncolnak, stb.
- Javaslatok az 1. Utasításra: Körbejárnak, minél több társukkal kezet fognak és mindenkit nevének szólítva üdvözölnek (ezzel gyakorolva a neveket is...), vagy keresztnévük kezdőbetűje alapján sort alkotnak az ABC szerint, vagy sorba állnak születésnapjaik sorrendjében, vagy a zene leállása után megpróbálnak minél több társukkal kezet fogni (vagy legalább megérinteni őket), anélkül, hogy elmozdulnának a helyükről, stb.

Javaslatok a 2. Utasításra: A tanulók párban, a hozzájuk legközelebb álló társukkal beszélgetnek pl. az előző nap eseményeiről vagy más aktuális témáról, vagy megdicsérik egymást, vagy viccet mesélnek egymásnak, vagy egymás hátára szavakat írnak, amit ki kell találniuk...stb.

Javaslatok a 3. Utasításra: A tanulók hármas csoportokat alkotnak, majd megpróbálnak hárman két lábon állni... (megoldható!), vagy az egyik csoporttagot gyorsan körbeviszik a termen, anélkül, hogy leesne, stb.

Javaslatok a 4. Utasításra: Négyes csoportok, egymás kezét fogva gyorsan megérintik a terem négy sarkát vagy előkészített plakátokat, s közben igyekeznek nem szétszakadni, *vagy* találnak egy közös dalt, és egymást túlharsogva igyekeznek a saját dalukat érvényesíteni, *vagy* keresnek valamit, ami mindannyiukra jellemző, és ezt a tulajdonságukat pl. pantomimmal bemutatják az osztálynak, *vagy* megfogják egymás kezét, és gyorsan forognak az egyik, aztán a másik irányban, stb.

Javaslatok az 5. utasításra: 5-6... stb. fős csoportok: Mini hangversenyt imitálnak dirigenssel, *vagy* egy szobrász szobrot formáz a többiekből (akár adott témához), *vagy* felemelnek egy tanulót minél magasabbra, *vagy* megfogják egymás kezét, és csukott szemmel mozognak a teremben, stb.

- A legvégső lépésben kialakult csoportok fognak a következő munkafázisban együtt dolgozni, ezért a legvégső utasítást a kívánt csoportlétszámnak megfelelően fogalmazzuk meg.
- Variáció: A tanár kockával dob, olyan feladatot ad, ami a dobott számnak megfelelő számú tanulót mozgósít. (Az utolsónál „csalhatunk” kicsit, ha meghatározott számú csoportra van szükség a következő lépésnél...)

Az állatok konferenciája

- **TANTÁRGY:** összes
- **IDŐ:** 5 perc
- **ESZKÖZ:** zene
- **MUNKAFORMA:** plénum
- **ELŐKÉSZÍTÉS:** cédulák állatnevekkel, székek
- **MIRE JÓ MÉG:** koncentrációs képesség fejlesztése
- A nap indítására, bemelegítésre és a tanulók testi-szellemi átmozgatására alkalmas játék. Fejleszti a tanulók koncentrációs képességét.
- A tanár kiválaszt Erich Kästner „Az állatok konferenciája” c. művéből egy szövegrészt. A benne előforduló állatok nevét cédulára írjuk, lehet egy-egy állatfajtából több példány is, ha az osztály nagyobb. Minden tanuló húz egy cédulát. A tanár megmondja a gyerekeknek, melyik állat nevét húzta ki.
- A tanulók körben ülnek (asztalok nélkül.) A játékvezető helyet foglal a terem közepére rakott széken, és elkezdi olvasni a szöveget.
- Amelyik állat hallja a saját nevét, felpattan, és háromszor megkerüli a széket, amin a játékvezető ül, majd újra leül a helyére. Ha az hangzik el, hogy „az állatok”, vagy

„minden állat”, mindenkinek fel kell ugrania, és meg kell kerülnie a játékvezetői széket.

Én vagyok a főnök

- **TANTÁRGY:** összes
- **IDŐ:** 3-5 perc
- **ESZKÖZ:** papírcsákó, zene
- **MUNKAFORMA:** plénum
- **ELŐKÉSZÍTÉS:** -
- A nap indítására, bemelegítésre és a tanulók átmozgatására alkalmas játék.
- A játékvezető feltesz egy papírcsákót a fejére, vagy kezébe vesz egy tárgyat, ami egy főnök attribútuma lehet (pl. pálca, alma, palást...). Valamilyen jól utánozható mozdulatsort végez, miközben a zene ritmusára körbejár a teremben (pl. tapsol, dobbant a lábaival, döngeti a mellét, lóbálja a feje fölött a tárgyat, integet, stb.)
- A tanulók utánozzák a főnököt, és mögé felsorakozva követik őt a teremben. A mozdulatokat váltogassuk, majd egy idő után adjuk át a papírcsákót, ill. a tárgyat valamelyik tanulónak.

Gordiuszi csomó

- **TANTÁRGY:** összes
- **IDŐ:** 5-15 perc
- **ESZKÖZ:** -
- **MUNKAFORMA:** plénum
- **ELŐKÉSZÍTÉS:** -
- **MIRE JÓ MÉG:** kooperáció, problémamegoldás
- A játék célja a csoporton belüli kommunikáció élénkítése, segítségnyújtás az akadályok és félelmek leküzdéséhez, valamint a kooperáció és a problémamegoldás fejlesztése.
- A tanulók körben állnak, kezüket kinyújtják a kör közepe felé, és becsukott szemmel lassan lépkednek a kör közepe felé. Ha már összeérnek az ujjaik, minden tanuló megfog két kezet (egyik se lehet a szomszédé). Mikor már mindenki fog két kezet, kinyithatják a szemüket, és amennyire lehet, hátralépnek, anélkül, hogy elengednék a kezeket, amiket fognak. A csoport feladata, hogy a keletkezett csomót kibogozza, úgy, hogy közben nem szabad elengedni a kezeket. A cél az, hogy a tanulók egymás kezét

fogva körben álljanak. (Általában sikerül, ritkább esetben két, egymásba láncolt kört kapunk.)

- A tanulóknak jól kell ismerniük a társaikat, mivel előfordulhat, hogy hosszabb-rövidebb ideig igen közel kerülnek egymáshoz. Biztassuk őket, hogy ne adják fel túl gyorsan, de ha látszik, hogy kibogozhatatlan a helyzet, tehessenek javaslatot, hol kellene, hogy két tanuló egy pillanatra elengedje egymás kezét. Játékvezetőként ne avatkozzunk be a döntési folyamatba, engedjük, hogy érvényesüljön a csoport dinamikája.
- A játék hossza attól függ, mennyire bonyolult a csomó.
- Tanárként megfigyelhetjük, melyik tanuló milyen szerepet vállal a feladat megoldásában.
 - – Hogyan születnek a döntések?
 - – Ki lesz gyorsan aktív?
 - – Ki az, aki inkább csak megfigyelő, és más ötleteire vár?
 - – Van-e, aki destruktív, vagy ok nélkül pesszimista?

Jelzőlámpa

- Red – Stop
- Yellow – Run on the spot
- Green – Run around the area
- Roundabout – turn round once
- Foggy weather – two learners pair up one behind the other. The one in front leads the one at the back who has his / her eyes closed
- Low bridge – everyone walks around hunched over / low to the ground
- Traffic Jam – walk or slowly jog
- Breakdown – lie down until rescued
- Rain – use arms to mimic windscreen wipers
- Zebra crossing – gallop like a zebra
- Police Car – Sit on floor and spin round shouting “nee naw nee naw”
- Fire Engine – Run around pretending to have a hose in their hands.

Szemléltetés

A szemléltetés (demonstráció, illusztráció) olyan szemléletes oktatási módszer, amelynek során a tanulmányozandó tárgyak, jelenségek, folyamatok észlelése, elemzése történik. (Nádasi)

A szemléltetés módszere az oktatási folyamatban hozzájárul

- a képszerű, szemléletes gondolkodás fejlesztéséhez,
- a kiinduló bázis megteremtésével a fogalomalkotáshoz, illetve a tevékenység elsajátításához,
- a gyakorlati alkalmazási lehetőségek feltárásához,
- a tanult jelenségek szemléletes rendszerezéséhez, osztályozásához,
- a tanulók érdeklődésének felkeltéséhez,
- a tanultak alkalmazásához.

A szemléltetés általában nem elkülönülten, hanem szóbeli közléssel együtt jelenik meg. A szó és a szemléletesség lehetséges kapcsolatát a következőkben foglalhatjuk össze:

- a pedagógus szóbeli közlés segítségével irányítja a tanulók megfigyelését,
- az elvégzett megfigyelésre alapozva a pedagógus szóbeli közlésével hozzásegíti a tanulókat az összefüggések átgondolásához, feltárásához,
- a szemléltetés a szóbeli közlés megerősítésére vagy konkretizálására szolgál,
- a megfigyeltekből közvetlenül ki nem derülő összefüggéseket, általánosításokat közli a tanár.

Audiovizuális és demonstrációs eszközök alkalmazása során az alábbiakat tartsuk szem előtt:

- A bemutatás ne legyen öncélú. Győződjünk meg arról, hogy a bemutatás ténylegesen könnyebbé, eredményesebbé teszi-e a fogalom, szabály megértését.
- A szemléltetés épüljön be szervesen a magyarázatba. A bemutatás előtt, alatt és után elhangzó tanári kijelentések irányítsák a tanuló figyelmét, teremtsenek kapcsolatot a bemutatott tárgy és fogalom vagy szabály között.
- A szemléltetőeszköz a fogalom lényegére vonatkozzék, ne tartalmazzon elterelő információkat.
- A bemutatás könnyedén történjen, ne zavarja sem a tanár, sem pedig a tanulók gondolati tevékenységét.

Tanítási segédeszközök fogalma

- Az új Pedagógiai Lexikonban a következő meghatározás olvasható: „*taneszköz, információhordozó, médium, oktatási eszköz, oktatási médium, oktatási segédeszköz, szemléltető eszköz, tanszer, tanulási forrás: az oktatás folyamatában felhasználható, az oktatás céljainak elérését segítő tárgy vagy elektronikus úton előállítható képi vagy hanginformáció*”. Látható, hogy a taneszköz (didaktikai eszköz) fogalmába különböző funkciójú, megjelenésű, felhasználhatóságú eszközök tartoznak bele (Vörös, 2011).
- A taneszközöket értelmezhetjük *hardver- és szoftveroldalról*, ezek együttesen jelennek meg a fogalomban. A hardveroldalhoz tartoznak azok a tárgyak, eszközök, szerkezetek, gépek – összességében *oktatástechnikai eszközök* -, amelyek segítségével rögzíteni, közvetíteni, ellenőrizni tudjuk az információkat. A szoftveroldalhoz tartoznak az *információhordozók*, amelyeket az oktatástechnikai gépek segítségével jelenítünk meg, közvetítünk a hallgatóknak, az átadó ismereteket – leggyakrabban didaktikus feldolgozásban – tartalmazzák (a CD-n rögzített hanganyag, a film-, vagy videofelvétel, az írásvetítő fólián rögzített ábra stb.) Több technikai eszköz különböző variációjú rendszerekben – multimédiarendszer – is alkalmazható (Falus, 2003).

A taneszközök kiválasztásának teljes szempontrendszere

- *Célkitűzés:* A média-kiválasztás első lépése: a tanítási, oktatási célok és követelmények elemzése. Majd ezek alapján történik a megfelelő médiumok, médium-jellemzők kijelölése.
- *Tartalom:* A tananyag tartalmához kapcsolódó vizsgálat a tantárgyak jellegéből adódóan rendkívül szerteágazó, tantárgy-specifikus. Taneszközök, vagy taneszköz csoportok kiválasztásához a tananyagból ki kell ragadni a lényeges és kívánatos elemeket. Ehhez meg kell állapítani a tartalom alapvető jellegét, a közölni kívánt tények ismeretében: auditív, vizuális, stb. Például vizuális tényanyag esetén megfontolást igényel, hogy szükséges-e a tárgy bemutatása, esetleg elégséges egy fénykép vagy egy sematikus ábra, netalán a mozgóképekkel lehet-e céljainkat elérni.
- *Eredményesség:* Az eredményes kommunikáció, oktatás szempontjából meg kell vizsgálni, hogy az adott tanítási célnak és tartalomnak milyen taneszközök felelnek meg.
- *Tanulók:* Figyelembe kell venni a tanulók életkori és egyéb sajátosságaiból adódó korlátokat. Fiatallabb korban például nagyobb szerepe van a vizualizációnak, gyakorlati tapasztalatoknak, míg később egyes témákban esetleg a szóbeli tartalom-magyarázat is elég lehet. Továbbá az életkor szintén meghatározza a figyelem jellegét és tartósságát. Meg kell vizsgálni, hogy az adott taneszköz alkalmas-e a tanulók érdeklődésének felkeltésére, fenntartására, biztosítja-e a megfelelő motivációt.
- *A pedagógus személyi lehetőségei:* Fontos szempont, hogy a tanár mennyire tudja kezelni az eszközt, mennyire tudja beépíteni a tananyag feldolgozásának menetébe, mennyire illik oktatási stílusába.

- *Gyakorlati tényezők:* a média-kiválasztás során foglalkozni kell azzal is, hogy az iskolák rendelkeznek-e azokkal az eszközökkel, amelyekre a bemutatást terveztük. Illetve megteremthetők-e az eszközökhöz szükséges környezeti feltételek.
- *Szervezeti formák és módszerek:* Eldöntendő, hogy a tananyag átadása egyéni tanulással, kiscsoportos, vagy nagycsoportos formában történik, továbbá milyen oktatási módszereket használunk: frontális oktatás, stb. Nagycsoportos, frontális oktatás esetén például egy képet nem tanácsos körbeadni, érdemesebb kivetíteni.
- *Gazdaságossági tényezők:* Nem elhanyagolhatóak az adott eszköz alkalmazásának gazdasági tényezői sem. Azonos határfokú eszközök közül nem érdemes a költségesebbet használni. (Nádasi)

IRODALOM

- Falus I. (Szerk.) (2003). *Didaktika: Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Nádasi, A. (é.n.) Oktatáselmélet és technológia. URL: <http://okt.ektf.hu/data/nadasia/file/tananyag/oktataselmelet/index.html>
- Vörös, P. (Szerk.) (2011). *Oktatástechnológia és –informatika agrár-mérnök-tanár szakos hallgatók számára*. Kaposvár: Kaposvári Egyetem.

Ismétlő kérdések

1. Mi a bemelegítő gyakorlat? Miért van rá szükség? Mi a célja?
2. Mikor alkalmazzuk a bemelegítő gyakorlatot?
3. Mik az előnyei a „Simon says” és a „Traffic lights” bemelegítő gyakorlatnak?
4. Alakítsa át az „Angyali telefon”-t angol tantárgyi bemelegítő gyakorlattá!
5. Alakítsa át az „Atomok mozgásban”-t angol tantárgyi bemelegítő gyakorlattá!
6. Alakítsa át az „Állatok konferenciája”-t angol tantárgyi bemelegítő gyakorlattá!
7. Alakítsa át az „Én vagyok a főnök”-öt angol tantárgyi bemelegítő gyakorlattá!
8. Alakítsa át a „Gordiuszi csomó”-t angol tantárgyi bemelegítő gyakorlattá!
9. Milyen szempontok szerint választunk taneszközöket az óvodában?
10. Határozza meg a tanítási segédeszközök fogalmát!
11. Mi a jelentősége a szemléltetésnek az oktatási folyamatban?
12. Mi a jelentősége a képkártyáknak az óvodai szókincstanítás során?

13. A tanítási segédeszközök milyen fajtáit ismerjük?
14. Soroljon fel három vizuális szemléltető eszközt!
15. Nevezzen meg három audio tanítási eszközt!
16. Milyen tulajdonságokkal rendelkezik a hatékony vizuális szemléltető eszköz?
17. Mi a szerepe a tanítási eszközöknek az angol nyelv óvodai oktatásában?

8. Beszédkészség-fejlesztő gyakorlatok; dalok alkalmazása

Fiatalkorú nyelvtanulók szóbeli kommunikációja (Monsalve & Correal, 2006)

A második nyelv tanulásának a folyamata kisgyermekkorban osztálytermi keretek között Dunn (1984) szerint három szakaszból áll: csendes szakasz (periódus), középső szakasz és áttörési szakasz. A csendes szakaszban, mivel a gyerekek már tudnak az anyanyelvükön kommunikálni, az idegen nyelvet is hasonlóképpen szeretnék használni. Amennyiben nem tudják elmondani azt, amit szeretnének, frusztrációt éreznek vagy elveszítik az érdeklődésüket. A beszéd folyamatának felgyorsítása érdekében a tanár hasznos, „előregyártott” / kész kifejezéseket taníthat a gyerekeknek a nyelvi repertoárjuk bővítése céljából. Ezeket a kifejezéseket hangtömbökként tanulják meg hasonlóképpen, mint azt az anyanyelv elsajátításának a folyamatában tették.

Egy bizonyos idő elteltével a gyerekek kilépnek a csendes szakaszból és elkezdik használni a megtanult kifejezéseket különböző élethelyzetekben. Azoknál a fiatal nyelvtanulóknál, akik főleg utánzással és ismétléssel tanulnak, miután végül elkezdenek kommunikálni a célnyelven, vagyis a nyelvi fejlődésüknek a középső szakaszába érnek, a kutatók szerint két maradandó jellemvonás figyelhető meg: a távirat-stílusú beszéd és a nyelvi képleteken (sablonokon) alapuló beszéd használata.

A távirat-stílusú beszéd egy néhány tartalmi szó használatára utal, mint például egy teljes kifejezés funkciósavak vagy morfológiai jelzők nélkül. (Tartalmi szavak - olyan szavak, amelyek szemantikai tartalommal rendelkeznek, pl. főnév; funkciósavak - nagyon kevés érdemi jelentéssel bírnak, és elsősorban a tartalmi szavak közötti nyelvtani kapcsolatokat jelölik, mint pl. előljárók). A gyerekek ezeket a szavakat gyakran használják, ismételtetik és gyakorolják. A következő lépés ebben a folyamatban az, hogy a tanár kibővíti, kidolgozza ezeket, a gyerek pedig utánozza a tanárt. Másfelől, a nyelvi képleteken (sablonokon) alapuló beszéd a gyerekek által használt rövid kifejezésekből áll. Ezeket gyakori utánzások és ismétlések révén tanulják meg és használják. Ezek a formulák vagy betanult kifejezések gyakran segítenek a gyerekeknek az idegen nyelven történő kommunikációban a körülöttük lévő nyelvhasználókkal.

Végül, az áttörési szakaszban a gyerekek elkezdik összerakni a tanult nyelvet azzal a céllal, hogy ki tudják fejezni magukat. Ez az egyesítési / beolvasztási szakasz. A gyerekek beolvasztják a felnőtt által használt kijelentést / megnyilatkozást a már berögződött kifejezésbe vagy abba, amit a már megtanult elemekből raknak össze. Így a gyerekek elkezdik felismerni az idegen nyelv szabályait.

Azonban nem minden második nyelvét tanuló gyerek követi pontosan ugyanazokat a szakaszokat. Vannak tényezők (pszichológiai, társadalmi, kognitív stb.), amelyeket egyéni sajátosságoknak nevezünk és közvetve vagy közvetlenül befolyásolhatják a második nyelv tanulásának a folyamatát. Ennek megfelelően tehát néhányan gyorsabban vagy lassabban tanulnak másoknál vagy több hibát ejtenek.

Miért használjunk dalokat az óvodában angol órán

1. A dalok segítenek megjegyezni és emlékezetben tartani az új nyelvi elemeket
2. Bábut használhatunk a gyerekek vezetésére/irányítására
3. Minden lehető érzékszervet aktiválnak
4. Az ismétlés segít a gyerekeknek megjegyezni a dalokat
5. A dalok biztonságérzetet adnak a gyerekeknek
6. A dalok pozitív környezetet teremtenek
7. A dalok segítségével természetes úton tanulhatnak a gyerekek

IRODALOM

- Dunn, O. (1984). *Help your child with a foreign language*. Great Britain: Hodder and Stoughton Educational.
- Ministerio de Educación Nacional. (1999). *Lineamientos Curriculares. Idiomas Extranjeros*. Bogotá: Ministerio de Educación Nacional de Colombia.
- Monsalve, S., & Correal, A. (2006). Children's Oral Communication in English Class Activities: An Exploratory Study. *Profile Journal*, 7.
- Reilly, V., & Ward, S. M. (1997). *Very young learners*. Oxford: Oxford University Press.
- <http://okt.kmf.uz.ua/atc/oktat-atc/MELT/Shkvarina2007/> img370 (p. 147) – img376 (p. 158/9)

Ismétlő kérdések

1. Mit gyakoroltatnak a mondókák és dalocskák?
2. Sorolja fel példákon keresztül az öt módszert, melyekkel rávezethetjük az óvodásokat a kívánt nyelvi egységekre!
3. Miről szeretnek a kicsi gyerekek leginkább angolul beszélni? Milyen implikációval szolgál ez az óvodai angoltanár számára?
4. Hogyan támogathatjuk / bátoríthatjuk / biztathatjuk az óvodásokat, hogy beszéljenek angolul?

9. Történetalapú nyelvtanítás

Akciótörténetek

Az akciótörténetek rövid, kontextualizált mondatokból állnak, amelyeket a gyerekek megtanulnak megérteni és megtanulják fokozatosan kifejezni magukat a cselekedtető módszer (TPR) segítségével.

Az INY tanítása a TPR használatával hasonlít arra, ahogyan a gyerekek elsajátítják az anyanyelvet: hallják, megfigyelik és utánozzák, még jóval azelőtt, hogy elkezdenének beszélni.

A nyelv többszenzoros feldolgozása a gyermek vizuális, hallási és kinezetikus érzékének egyidejű aktiválásával történik. Ez segít a gyermeknek a nyelv fokozatos, holisztikus megértésében. Ez a CSELEKVÉS ÁLTALI TANULÁS = Learning by doing.

Menete

1. Az új szavak előtanítása / megtanulása
2. A mondatok megértése
3. Az utasítások meghallgatása
4. A cselekvések utánzása

A T a tanítási ütemét az óvodások tanulási üteméhez igazítja. A T fokozatosan és egymás után vezeti be a mondatokat. Mindig megismétli az előző mondatokat, mielőtt újat vezet be. A T szigorúan betartja a mondatok megjelenési sorrendjét.

HALLD ÉS TEDD (KEVERT SORREND) / LISTEN AND DO (JUMBLED ORDER)

- Az akciótörténetek érdekesek a kisgyerekek számára.
- Az akciótörténetek segítenek a gyerekeknek abban, hogy már a kezdetektől úgy érezzék, megértik a nyelvet.
- Végző szakasz: munkalap kitöltése az akciótörténet alapján.
- <https://www.youtube.com/watch?v=1Mk6RRf4kKs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7wURAanLFHo> (The Enormous Turnip)

A történetek előnyei a gyerekek számára

- Erényeket ébresztenek a kicsikben
- Fokozzák a beszédértési képességüket
- Segítik a képzelőerejüket

- Növelik kulturális megértésüket
- Javítják kommunikációs készségüket
- Segítenek élesíteni a memóriát
- Könnyebbé teszik a tanulást
- Javítják a szociális készségeket

Milyen történeteket válasszunk?

A mesemondás arról szól, hogy kapcsolatba lépünk gyermekekkel és tápláljuk a fantáziájukat. Az óvodások élvezik:

- A tündérmeséket és a népmeséket a világ minden tájáról
- Hagyományos gyermekmeséket, melyekben sokszor ismétlődnek az események
- Valós történeteket a pedagógus és a gyerekek saját életéből
- A pedagógus által kitalált történeteket

<https://www.teachingenglish.org.uk/resources/primary/stories-poems>

A meséhez kapcsolódó élménypedagógiai módszerek

Közismert, hogy az a gyermek, aki rendszeresen találkozik mesékkel, fejlettségben megelőzi azokat a társait, akiknek a meseélmény gyakran vagy folyamatosan hiányzik az életéből. (Tancz, 2019, 393. o.)

- Az interaktív mesélés olyan felolvasási vagy mesélési mód, mely nagy hangsúlyt helyez a szövegértésre, és megengedi a mesemondás/meseolvasás megszakítását. Az eljárás a gyermek és a felnőtt társas interakcióján alapul, tehát a gyermek belekérdezhet, beleszólhat a mesélésbe. A pedagógus azért szakítja meg a mesét, hogy újabb információkkal szolgáljon, illetve kérdéseket tesz fel a szövegről, vagy hagyja, hogy a gyerekek interpretálják az elhangzottakat. A pedagógus a mesemondás/meseolvasás során megfigyeli a gyermek gondolkodását, érzelmeit. A beszélgetés a meseolvasás/mesemondás előtt, közben és után is folytatható
- Képkönyvek A szavak nélküli képek könyvek kizárólag képekben mesélnek el egy történetet. Az angolszász terminológia wordless book, silent book néven említi az ilyen típusú kiadványokat. Nézegetésük közben a szövegalkotás aktusa – akár a felnőtt, akár gyermek mesél – hozza létre a képekből kiolvasható történetet. A képek verbalizálása spontán és egyéni. Megengedi és feltételezi, hogy a képek nyomán elmesélt történet a mesélő személyének függvényében változzon
- Papírszínház (kamishibai) Az interaktív mesélés újszerű módszere a papírszínház. A japán eredetű kamishibai papírból készült színházi játékot jelent. A mesemondó a gyermekekkel szembe fordulva fakeretbe csúsztatott képen mutatja, és közben mondja, vagy a kép hátoldaláról olvassa a mesét. A lapok cseréjéből, mozgatásából,

egymásra csúsztatásából eredő játék drámai hatású, mely igazi teátrális élménnyé teszi a mesebemutatót. A befogadás során a gyermek egyszerre tud támaszkodni a képre, a szóra, az intonációváltásokra. A papírszínház megannyi lehetőséget kínál az interaktivitásra és a kompetenciák fejlesztésére. Egyszerre fejleszti a gyermekek érzelmi és az értelmi intelligenciáját, koncentrációs készségét, figyelmét, vizuális és auditív memóriáját, szövegértő képességét, kreativitását. Együttes élményt nyújt és közösséget formál. Eredményesen használható terápiás módszerként is, hiszen jól alkalmazkodik a sajátos nevelési igényű gyermekek megváltozott észlelési, érzékelési és gondolkodási folyamataihoz, beszédértési szintjéhez.

Mesemimetizálás – mesedramatizálás

A gyermekek vitális játékigényére, az „olyanná lenni” vágyára épít a mesemimetizálás és a mesedramatizálás módszere. Mimézissel (testtartással, gesztusokkal, arcjátékkal) megjeleníthetők a mese eseményei, a szereplők tulajdonságai, érzelmei és lelkiállapotai. A mimetizálást érdemes nonverbális kommunikációs játékokkal (pl. élőképek, szoborcsoport, szinkronizálás stb.) előkészíteni és összekapcsolni, valamint a drámajátékok, mesedramatizálások megalapozásaként alkalmazni. A drámajáték célja nem a szerepeltetés, hanem a személyiségformálás és a közösségi magatartás kialakítása. A játékban az egész személyiség részt vesz külső (megjelenés, mozgás, akusztikus-verbális megnyilvánulás stb.) és belső (lelki és tudati működés) feltételeivel együtt. A pedagógus együtt játszik a gyermekkel, és modellt nyújt számára. Indirekt módon – narrátorként helyenként szerepbe lépve, vagy megakadaskor külső megsegítéssel – irányítja a játékot. A mese szerkezetétől függően a gyermekek eljátszhatják a mese egy-egy jelenetét, vagy a teljes történetet. A dramatizálás feltételeit a következőkben lehet összefoglalni

- a folyamatosan és tervszerűen alkalmazott dramatikus játékok,
- a gyermek életkorának megfelelő mesék,
- a mese többszöri, ismételt meghallgatása,
- a dramatikus kellékek, díszletek elkészítése (a gyermekek által készített kellékek fokozzák a játék élményét),
- a játék megfelelő szervezése: önként vállalt szereplők kijelölése, a nézőközönség elhelyezése, a játék kereteinek kijelölése (pl. színházi előadás: jegyszedő, pénztáros, csengő stb.)

A dramatikus játékok a személyiség minden komponensére (személyes, kognitív, szociális, speciális) pozitívan hatnak. Lehetőséget nyújtanak az utánzásra, a megjelenítő készség kibontakoztatására, a kommunikációs eszközök használatára és gyakorlására. Növelik a gyermek aktivitását, önismeretét, problémamegoldó gondolkodását, művészeti érzékenységét és alkotóképességét. Alkalmazásukban a fokozatosság elvére építve szem előtt kell tartani a gyermekek életkori sajátosságait, fejlettségi szintjét, szükségleteit, korábbi tapasztalatait és a csoportkohézió állapotát.

Az angol nyelvű mesetevékenység módszertana (Hirzics és Nemes, 2016)

- a bemutatás módja: meghatározó a tiszta kiejtés, a világos artikuláció, a megfelelő hangsúlyozás, a szünettartás, a hangerő, a hangszín és a beszédritmus
- folyamatos szemkontaktus, az élő mesemondás, különösen az emlékezetből mesélés
- Az érzékletes beszéd, a zenei megformáltság, az arcjáték és a gesztusnyelv az előadás szemléletességét fokozza, segít a szöveg értelmezésében.
- A pedagógus önállóan is megjeleníthet egy mesét bábok segítségével. A gyermekeket is bevonhatja a mesemondásba azáltal, hogy bábokat ad a kezükbe vagy a meseszituációban kommunikálni kezd a mese szereplője a gyerekekkel. Legyen szó vásári, művészi vagy pedagógiai bábjátékról, az élmény maradandó a gyermek számára, holisztikus fejlesztő hatású: „nyelv, tárgy, mozgás esztétikája, segíti az érzelmi azonosulást, fejleszti a produktív és reprodukív fantáziát, a verbális és metakommunikációt, a mozgás koordinációt, fokozza az önbizalmat, a báb mögé bújva a gyermek bátrabban szólal meg, könnyebben leküzdí gátlásait” (Bujdosóné Papp, 2015, 13).

IRODALOM

- Bujdosóné Papp, A. (2015). Mese-vers tevékenység. In: S. Pálfi (Ed), *Óvodapedagógiai módszertani kézikönyv* (pp. 6-21). Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Hirzics, D., & Nemes, M. (2016). A mese-pedagógia alkalmazási lehetőségei a korai idegen nyelvi fejlesztésben. In *International Scientific Conference 'Global and Local Perspectives of Pedagogy' Conference Proceedings Book (professional papers)*, pp. 70-80.
- Nagy, E. (2008). Rövid történetek, avagy a lehetőségek tárháza. *Nyelvinfo*, 16(3), 12-17.
- Nagy, E. (2009). A nyelvtanulók kommunikatív kompetenciájának fejlesztése rövid történeteken keresztül. *Közoktatás*, 14(1-2), 13-17, 5.
- Tancz, T. (2019). Mesemorzsa: Élményalapú módszerek a mesék óvodai feldolgozásában. In: S. Bordás (Szerk.), *Módszerek, művek, teóriák: A X. tantárgy-pedagógiai nemzetközi tudományos konferencia előadásai* (pp. 391-400). Baja: Eötvös József Főiskola.

Ismétlő kérdések

1. Mi a szerepe a mesélésnek az óvodai INY tanítási folyamatban?
2. Miért kell különböző hangon megszólaltatnunk a történet szereplőit?
3. Milyen segédeszközöket alkalmazhatunk a történetek mesélése közben?
4. Szabad-e egy jól ismert történetet elmesélnünk egyik szereplője szemszögéből? (Pl. „Little Red Riding Hood” történetét a Wolf/Farkas szemszögéből)

5. Soroljon fel három beszédértési feladatot, melyet elvégeztethetünk az óvodásokkal egy történet meghallgatása után!

10. Számonkérés és ellenőrzés

Értékelés az óvodában

- a. Normára irányuló (normatív) értékelés: a gyermek személyiségjegyeit, vagy tudását egy populáció jellemzőihez viszonyítjuk, vagyis azt vizsgáljuk, hogy a gyermek hol helyezkedik el az átlaghoz képest.
- b. Kritériumra irányuló és standardra irányuló értékelés: a kritériumra irányuló értékelés esetén a gyermekek eredményeit egy külső tényezőhöz, a tantervben megfogalmazott követelményekhez, a standardra irányuló értékelés esetén a kimeneti standardokhoz viszonyítjuk. Ha az értékelés kritériumorientált, a bemeneti tényezők, a tantervben lebontott tudáselemeket tartalmazó követelmények irányítják az értékelést. Például az óvodában általános követelmény a szóbeli kifejező képesség fejlesztésén belül, hogy a tanuló legyen képes alkotó módon létrehozni rövid szöveget. Ezt a követelményt figyelembe véve kritériumra irányuló értékelést végzünk, amikor azt mérjük fel, hogy a gyermek képes-e történetet, mesét önállóan alkotni.
- c. Leíró értékelés: ebben az esetben a gyermeket önmagához viszonyítjuk. Ez a személyre szabott értékelés nem töltheti be a szelekció szerepkörét. A szöveges értékelések során többnyire ezt az értékelési típust szoktuk alkalmazni, a gyermek/szülő számára érthető módon fogalmazzuk meg, hogy önmagához képest mennyit fejlődött egy tanév során a gyermek.

Az óvodai értékelésnek három funkciót kell betöltenie:

- diagnózis: a jelenlegi helyzet feltérképezése, azoknak a tényezőknek az azonosítása, melyek megzavarják a gyermek fejlődését.
- mérés: mit tanult a gyermek?
- előrejelzés: megfelelő-e a gyermek fejlettségi szintje a következő szakaszba való lépéshez, s különösképpen az iskolába való belépéshez?

Az értékelés típusai

- diagnosztikus/kezdeti értékelés: célja a helyzetfeltárás, döntés-előkészítés;
- formatív/folyamatos értékelés: szerepe a fejlesztés-formálás;
- szummatív értékelés: szakasz záró, minősítő értékelés.

A *diagnosztikus* vagy *kezdeti* értékelés révén feltárjuk a gyermekek tudás- és teljesítményszintjét egy-egy oktatási szakasz kezdetén. Mindezek feltárása lehetővé teszi a csoportra, esetleg egyénre szabott nevelő - oktató stratégiák kidolgozását. Ezért minden év elején az első két hét a gyermekekre vonatkozó adatok gyűjtésére van szánva. Az óvónők megfigyelik a gyermekeket a napi program különböző időpontjaiban, elbeszélgetnek mind a gyermekekkel, mind a szülőkkel, annak érdekében, hogy minél realisabb képet alakíthassanak ki a csoportban lévő gyermekek pszichofiziológiai fejlődési szintjére, illetve ismeret- és

képességszintjére vonatkozóan (értelmi fejlettség, érdeklődés, előzetes ismeretek, intellektuális készségek). Ezek az információk bekerülnek a gyermekről készített megfigyelések füzetébe, s kiindulópontját képezik a csoport jellemzésének, valamint az évi munkaterv elkészítésének.

A *formatív* vagy *folyamatos* értékelés a folyamat közbeni segítséget tűzi ki céljául. A gyermekeknek állandó visszajelzést biztosítunk az elért sikerekről, a hibákról, nehézségekről, amelyek lehetővé teszik a menet közbeni korrekciót, illetve önkorrekciót. Ezáltal elkerülhető a gyermekek lemaradása, biztosítani lehet a menet közbeni felzárkóztatást. Ugyanakkor a pedagógus számára is jelentős, hiszen ennek alapján állandóan javíthat a tanítási-tanulási folyamat minőségén, megváltoztathatja az oktatási rendszer bármely elemét (Szabó-Thalmeiner, 2007).

Az óvodapedagógusok számos lehetőséggel rendelkeznek a napi program során egy helyes, releváns értékelés megvalósításához, mely a csoportban lévő gyermekek reális ismeret- és képességszintjét tükrözi. Ne tévesszük szem elől, hogy az értékelési folyamat része a tanév során megvalósított minden projektnek is.

A *szummatív*, azaz szakasz záró értékelés egy-egy nevelési-oktatási szakasz záróaktusa, célja az összegzés, a záró minősítés. A félév és év vége, illetve a ciklus vége az óvodás gyermekek alaposabb kiértékelését teszi szükségessé. A régi tantervi koncepció szerint ajánlatos volt egy legkevesebb két hetes időszak beiktatása a gyermekek felmérésére, értékelésére, azonban az új tanterv szemléletmódja szerint a szummatív értékelést sem kell merev időkeretekkel körülhatárolni.

Ez az értékelési forma segítséget nyújt a következő lépések meghatározására a következő félévben/tanévben, illetve az iskolába lépéshez szükséges pszichopedagógiai jellemzési lap elkészítéséhez.

Adatgyűjtési módszerek és eszközök

Ezek megválasztása mindig attól függ, mit szeretnénk értékelni.

- Megfigyelés: a pedagógiai folyamatok közvetlen észlelésén alapuló módszer. A gyűjtött információk lehetővé teszik, hogy a folyamatról, a gyermekekről, a gyermek megnyilvánulásairól viszonylag teljes, torzítatlan képet kapjunk.
- Beszélgetés (gyermekkel, szülővel): szóban információkat gyűjtünk
- Alkotások elemzése
- Teszt (pl. matching)
- Gyermekek portfóliója: a gyermek fejlődését bizonyító adatok rögzítésének komplex eszköze. Minden gyermek esetében kijelölünk egy irattartót, ráírjuk a gyermek nevét és belehelyezzük a különböző dokumentumokat: – lista az elvárt magatartásokkal; – megfigyelések a gyermek fejlődésére vonatkozóan; – a gyermek alkotásai, munkái; – képek a tevékenységekről, melyeket a tanév során megvalósítottak.

Néhány javaslat a megfigyelés adatainak rögzítéséhez

- öntapadós lapocskák használata, melyre akár tevékenység közben is ráírhatjuk a megfigyelés időpontját, valamint a megfigyelt tényt; ezeket az öntapadós cetliket tevékenység végén belehelyezzük a portfólióba (Módszertani levél 2007b).
- a katalógus-módszer alkalmazása: e módszer lényege, hogy azokat a tulajdonságokat, képességeket, magatartási formákat, amelyekről úgy gondoljuk, hogy a különféle tanulási helyzetekben fejlesztjük, listázzuk, s az egyes gyermekekre vonatkozó megfigyeléseinket ezekbe a rovatokba feljegyezzük (Fóris-Ferenczi, 2008). Még könnyebb a módszer alkalmazása, ha a pedagógus kódokat határoz meg minden tanulási tevékenységhez. Mivel a heti tervezéshez amúgy is kódokat használnak az óvodapedagógusok, nyugodtan használhatják ugyanazokat a kódokat a megfigyelés adatainak rögzítésekor.
- megfigyelési lapok, értékelési és önértékelési lapok. Gronlund (idézi Stoica, 2001) a gyermek megfigyelése révén nyert adatok rögzítéséhez és értelmezéséhez a következő eszközöket javasolja:
 - Folyamatos megfigyelési lap
 - Rangskála
 - Ellenőrzési lap
 - Pszichopedagógiai jellemzési lap: standardizált formájú, minden beiskolázási szakasz végén el kell készíteni.

Építő jellegű értékelés az óvodában

- Dicséret – ítélkezés (bírálat) Dicséret: Fontos, hogy erőszakmentesen tudjuk kifejezni elismerésünket, köszönetünket. Ez azért is fontos, mert a napi gyakorlatunkban hajlamosak vagyunk inkább a rosszat észrevenni, és szóvá tenni, mint a jót, amit magától értetődőnek tartunk. A köszönet kifejezésére három alkotóelemből álló formát javasol Rosenberg: Ezt tetted, ezt érzem, ezek a szükségleteim elégültek ki. Pl. Felpakoltad a kisautókat a polcra, így most nagyon boldog vagyok, mert szeretem, ha rend van a szobában. Fontos azonban, hogy az elismerést ünneplésre és ne manipulációra használjuk!
- Bírálat: Az ítéletek világában a figyelmünk leginkább arra irányul, hogy ki milyen vagy micsoda. Figyelmünket leginkább arra összpontosítjuk, hogy osztályozzuk, elemezzük, és meghatározzuk a hibák súlyát, ahelyett, hogy ez elért eredményekre, pozitívumokra koncentrálnánk. Minden erőszak abból a gondolatmenetből származik, amely a konfliktus okát az ellenfél hibájának tartja. Az összehasonlítás is az ítélkezés egyik fajtája!
- Szeretetlenül az óvodai munkában:

- ✓ Elismerő szavak
- ✓ Minőségi idő
- ✓ Ajándékozás
- ✓ Szívességek
- ✓ Testi érintés

IRODALOM

- Falus, I. (2003). *Didaktika*. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Fóris-Ferenczi, R. (2008). *A tervezéstől az értékelésig: Tanterv-és értékelélmélet*. Kolozsvár: Ábel Kiadó.
- Módszertani levél 2007b
- Stark, G. (2010). *Óvodapedagógia és játékmódszertan*. Csíkszereda: Státus kiadó.
- Stoica 2001
- Szabó-Thalmeiner, N. (2007). A pedagógiai értékelés elmélete. In N. Birta-Székely, & R. Fóris-Ferenczi (Szerk.), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai* (pp. 166-202). Kolozsvár: Ábel Kiadó.
- Vörös, 2011

Ismétlő feladatok

1. Fejtse ki véleményét az óvodai értékelés hatékonyságáról és szükségességéről (1 oldalas esszé formájában)!
2. Állítson össze egy 5 feladatlapból álló értékelési portfóliót!
3. Dolgozzon ki egy megfigyelési lapot az óvodás gyermek folyamatos megfigyeléséhez!

Ismétlő kérdések

1. Mi a fő célja a számonkérésnek az óvodában?
2. Sorolja fel a számonkérés négy típusát!
3. Melyik típust mikor alkalmazzuk?
4. Mikor és hogyan kell kijavítanunk a gyerekek hibáit?
5. Soroljon fel három különböző feladatot a gyerekek nyelvi készségeinek az ellenőrzésére!

Методика викладання англійської мови в дитячому садку (Методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільне навчання» та практикуючих вихователів дитячих садків. Автори: Густі І. І., Фабіян М. Ю., Гладоник Г. В. – Берегове: Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці ІІ, 2021. – 56с.

(угорською мовою)

Видання розраховане на студентів 4 курсу спеціальності «Дошкільне навчання», які вивчають курс «Методики викладання англійської мови в дитячому садку» та практикуючих вихователів дитячих садків, які викладають англійську мову в ДЗН.

Рецензент:

Лехнер Ілона Густавівна, доктор філософії

Затверджено на засідання кафедри філології

(протокол № 65 від 25 серпня 2020 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ (протокол №5 від 27.08.2020 р.)

УДК: 372.3:81'232(072)
Н-98

Ум. друк. арк. 2,79.

Формат видання 60x84/16.